

Etelä-Pohjanmaan maahanmuut- tajien veto- ja pitovoimakysely

Keskeiset tulokset

Tuomas Männistö

Sisällys

1. JOHDANTO	3
2. VASTAAJAPROFIILI	4
3. VALTAOSALLA MUUTTAJISTA POSITIIVISIA ODOTUKSIA ALUEESTA – ODOTUKSET MYÖS TOTEUTUNEET	7
3.1. Muuttajilla vain vähän ennakkotietoa uudesta kotialueesta	7
3.2. Vastaajilla valtaosalla positiivisia odotuksia alueesta	7
3.3. Ympäristöllä ja opiskelumahdollisuuksilla paljon merkitystä muuttopäätöksiin	8
3.4. Yhteenvetoa	9
4. VALTAOSA HALUAA JÄÄDÄ ASUMAAN ALUEELLE	11
4.1. Valtaosa vastaajista näkee tulevaisuutensa alueella	11
4.2. Asumisen mahdollisuuksia tunnetaan melko huonosti – suosikkiasumismuotona omakotitalo	11
4.3. Valtaosaan julkisista palveluista ollaan tyytyväisiä	12
4.4. Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden (TNO) rooli on monelle epäselvä.....	13
4.5. Yhteisön vastaanottavuus ja kielitaito haasteena	14
4.6. Yhteenvetoa	14
5. TULOSTEN TARKASTELUA KESKEISTEN VASTAAJAPROFIILIENTEN NÄKÖKULMASTA.....	16
5.1. Työssäkäyvät tyytyväisiä työhönsä	16
5.2. Opiskelijat (ei kansainväliset tutkinto-opiskelijat).....	17
5.3. Kansainväliset tutkinto-opiskelijat haastavat maakuntaa	19
5.4. Ukrainalaisista vain osa haluaa palata kotiin	20
5.6. Yhteenvetoa	22
6. YHTEENVETO, MITEN MAAKUNTA VOISI EROTTUA GLOBAALISSA OSAAJAKILVASSA.....	24
6.1. Työllisyys	24
6.2. Koulutus	25
6.3. Terveys, hyvinvointi ja asuminen.....	25
6.4. Kaksisuuntainen kotoutuminen.....	26
Lähteet	27

1. JOHDANTO

Työ- ja elinkeinoministeriön (2023) kuukausittain julkaisemien työllisyyskatsauksien mukaan Etelä-Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste on ollut maakuntien välisessä vertailussa usein matalimpien joukossa. Etelä-Pohjanmaan liiton (2022, 6) julkaiseman maahanmuutto-ohjelman mukaan maakunnan kehitys on ollut viime aikoina lähes kaikilla muillakin mittareilla mitaten positiivista. Toisaalta Etelä-Pohjanmaan maakunnan väestön ennustetaan vähenevän vuodesta 2021 vuoteen 2040 mennessä lähes 20 000 henkilöllä. Työikäisten määrän ennustetaan vähenevän samalla aikavälillä noin 15 000 henkilöllä ja yli 65-vuotiaiden määrän lisääntyvän noin 5 000 henkilöllä (Tilastokeskus 2021).

Väestökadosta ja työvoiman riittävydestä on muodostunut yksi merkittävimpiä maakunnan kehityksen esteitä, jotka tunnustetaan laaja-alaisesti sekä julkisella sektorilla että elinkeinoelämässä. Elinkeinoelämässä työvoimasaannista on muodostumassa ”elämän ja kuoleman kysymys” ja osaavan työvoiman puute vaikuttaa jo nyt yritysten toimintakykyyn sekä investointipäätöksiin.

Demografiseen kehitykseen ja työvoiman saantiin voidaan pyrkiä vaikuttamaan monella tapaa, mutta useimpien vaikutuskeinojen tulokset näkyvät vasta pitkällä viiveellä. Esimerkiksi panostukset syntyvyyden lisäämiseen näkyvät työikäisen väestön määrässä vasta parinkymmenen vuoden päästä. Yksi harvoista keinoista vaikuttaa nopeasti väestörakenteeseen on maahanmuuton lisääminen. Etelä-Pohjanmaa on kuitenkin edelleen Suomen suomalaisin maakunta ja maahanmuuttajien (ulkomaalaistaustaiset) osuus väestöstä on edelleen maakuntien välisen vertailun alhaisin (Tilastokeskus 2020).

Tarve työperäisen maahanmuuton lisäämiselle maakunnassa on ilmeinen, mikäli halutaan turvata yritysten työvoiman saanti tulevaisuudessa. Kilpailu osaavasta työvoimasta on kuitenkin globaalia ja Etelä-Pohjanmaan maakunta kilpailee osajista paitsi Suomen muiden maakuntien kanssa myös muun muassa Saksan tai Iso-Britannian vastaavien alueiden kanssa. Menestyminen kilvassa ei ole itsestäänselvyys ja kisaan lähdetään monessa suhteessa takamatkalta. Suomi on paitsi fyysisesti etäällä tärkeistä lähtömaista myös suhteellisilla etäisyyden mittareilla (kieli, kulttuuri, uskonto, politiikka, sosiaaliset rakenteet) mitaten kaukana keskeisistä lähtömaista. Maakunnan näkökulmasta on tullut pohdittavaksi, kuinka alueelle voidaan houkutella osajia ja kuinka osajat pidetään alueella.

Tämän kyselyn tarkoituksena oli selvittää maahan muuttaneiden ajatuksia tänne muuttamisen ja täällä asuminen motiiveista. Kysely toteutettiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen, Etelä-Pohjanmaan liiton, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedun, Etelä-Pohjanmaan TE-toimiston sekä Kauhavan kaupungin koordinoiman Menestystä kansainväliseen rekrytointiin-hankkeen yhteistyönä. Kyselytutkimuksen teknisestä toteutuksesta vastasi In-nolink Oy.

Tuomas Männistö

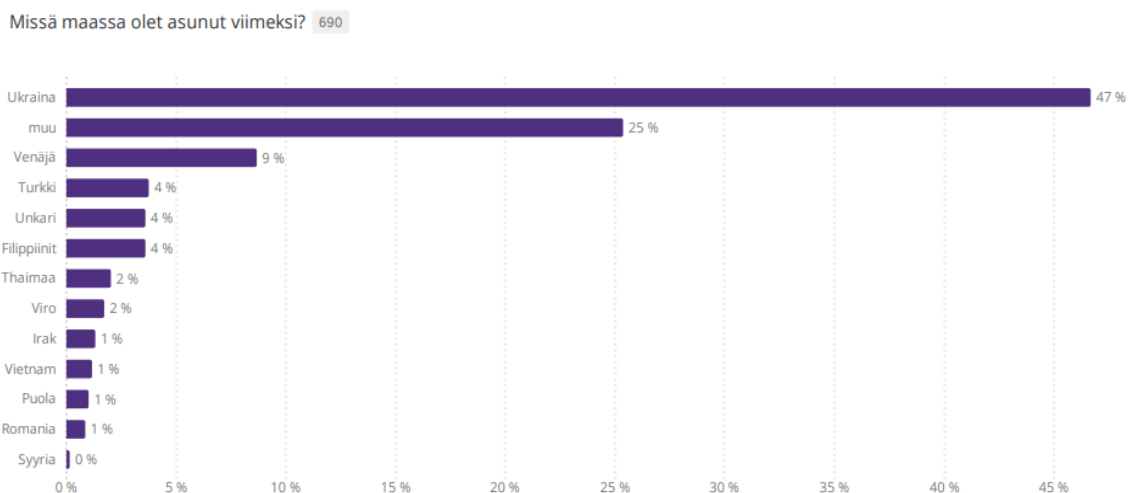
Menestystä kansainväliseen rekrytointiin-hanke

2. VASTAAJAPROFIILI

Kysely toteutettiin internetpohjaisena Qualtrics-kyselynä, jonka teknisestä toteutuksesta vastasi Innolink Oy. Vastaajat ohjautuvat kyselyyn vastauslinkkien avulla, joiden jakelu toteutettiin mm. alueellisten maahanmuut-tokoordinaattoreiden sekä oppilaitosten toimesta. Kysely oli avoinna 06.02.2023–19.03.2023 ja siihen vastasi kyselyn aukioloaikana kaikkiaan 710 henkilöä.

Ukrainan sotaa paenneiden osuus korostui odotetusti vastauksissa ja 47 % kertoi edellisiksi asuinmaakseen Ukrainan (kuvio 1). Ukrainan edellisiksi asuinmaakseen kertoneista 80 % vastasi asuneensa Suomessa alle 1 vuoden ja vain 5 % vastasi asuneensa yli 4 vuotta, joten Ukrainan viimeiseksi asuinmaakseen merkinneistä val-taosa on sodan aikana Suomeen saapuneita ns. tilapäistä suojelua saavia.

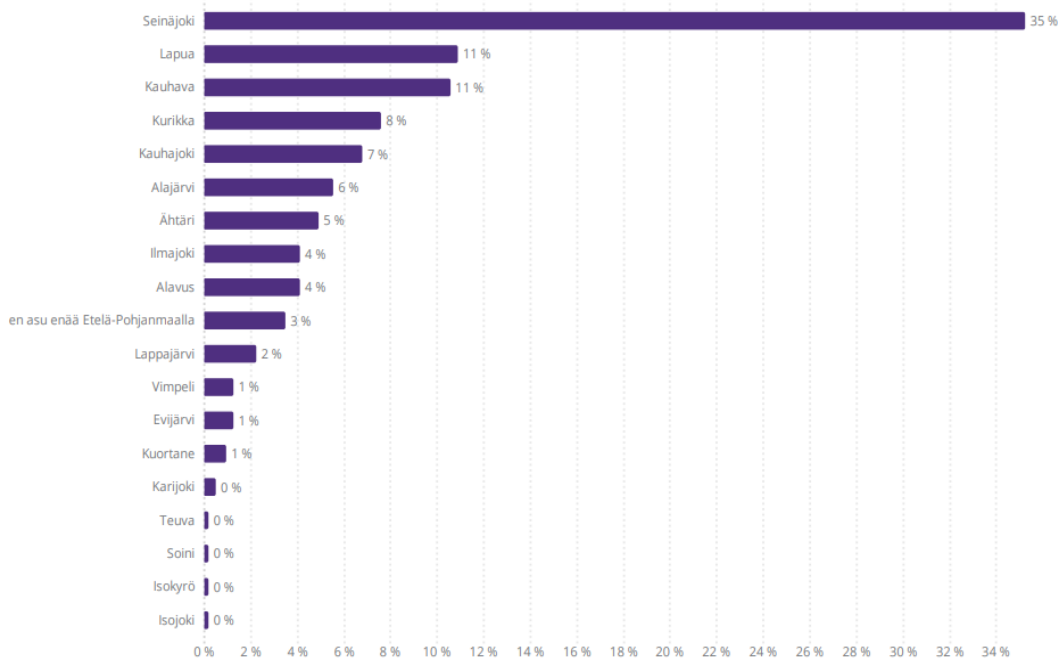
Vastaajajakauma noudattaa vain osittain maakunnan tilastoitua väestörakennetta ja esimerkiksi virolaistaus-taisten ja venäläistaustaisten osuus jäävät todellisia väestöosuuksia pienemmiksi ukrainalaisten korostuessa (Tilastokeskus 2023). Tilastokeskuksen tilastoista Ukrainasta sotaa paenneiden osuus vielä puuttuu, sillä koti-kuntia on alettu myöntää vasta maaliskuussa 2023. Mikäli kaikki tilapäistä suojelua saavat henkilöt hakevat ko-tikuntamerkintää nousee maakunnassa asuvien ukrainalaistaustaisten määrä noin 2 300 henkilöön, mikä vastaa noin kolmasosaa kaikista ulkomaalaistaustaisista maakunnassa. Ukrainalaisten osuus kyselyyn vastanneista ko-rostuu siten jonkin verran myös noudatettaessa laskennallista (tulevat kotikuntamerkinnyt huomioivaa) väes-törakennetta.

Kuvio 1. Vastaajien viimeisin asuinmaa.

Valtaosa (88 %) kyselyyn vastanneista oli työikäisiä ja kunnittaisten vastaajamäärien keskinäiset suhteet nou-dattivat jokseenkin maahanmuuttajien nykyistä alueellista sijoittumista (kuvio 2). Kyselyyn tavoitettiin vastaa-jiksi myös jo alueelta pois muuttaneita henkilöitä, joita saatiin mukaan kaikkiaan 22 kappaletta. Sukupuolittai-nessa vastaajaprofilissa korostuivat naiset (65 %), mitä selittää niin ikään ukrainalaisten suuri vastaajamäärä.

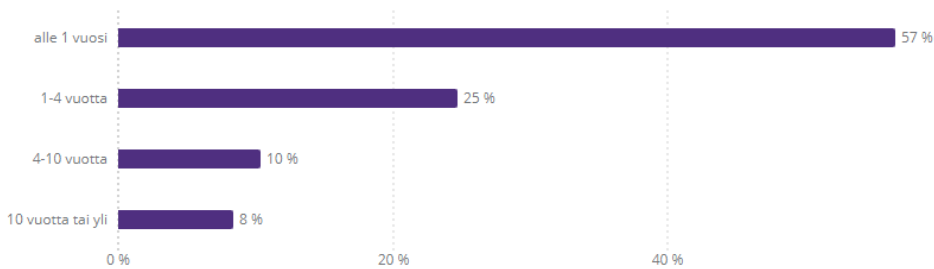
Asuinkuntasi? 633

Kuvio 2. Vastaajat kunnittain.

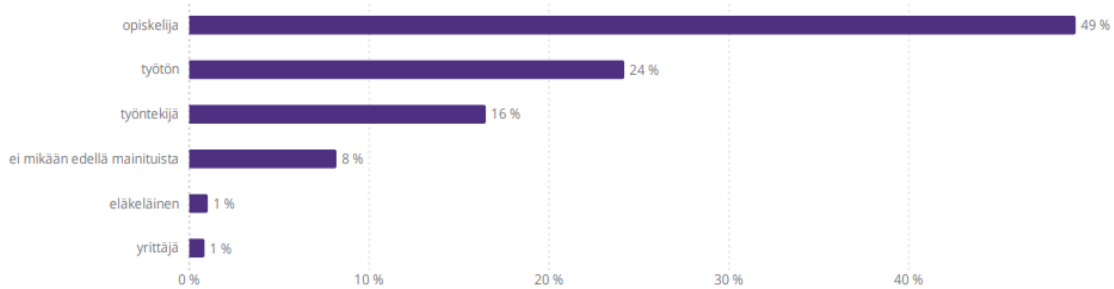
Ukrainalaisten korostumista vastaajamäärissä selittää heidän suuri osuutensa kotoutumiskoulutuksiin osallistujista sekä helppo saavutettavuus maahanmuuttokoordinaattoreiden sekä kuntiin palkattujen “maahanmuutto-ohjaajien” välityksellä.

Kuinka kauan olet asunut Suomessa? 702

Kuvio 3. Asumisaika Suomessa.

Olen tällä hetkellä... 698

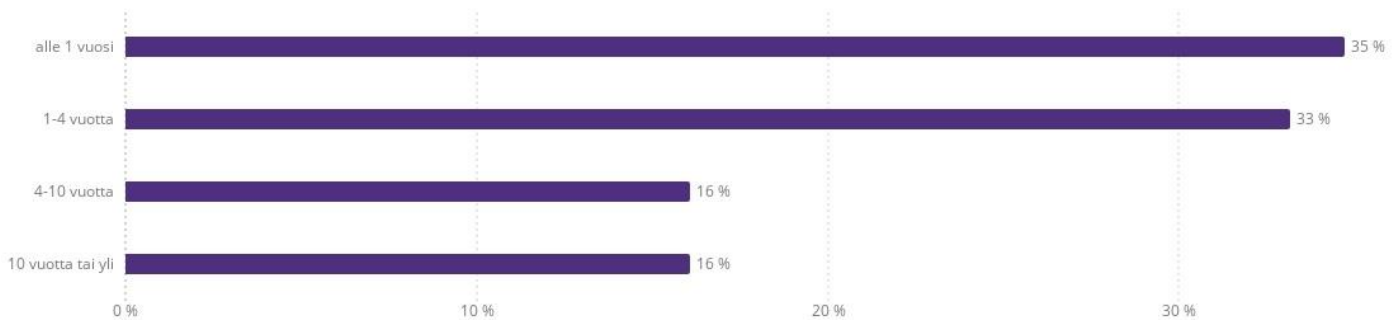

Kuvio 4. Ammattiasema.

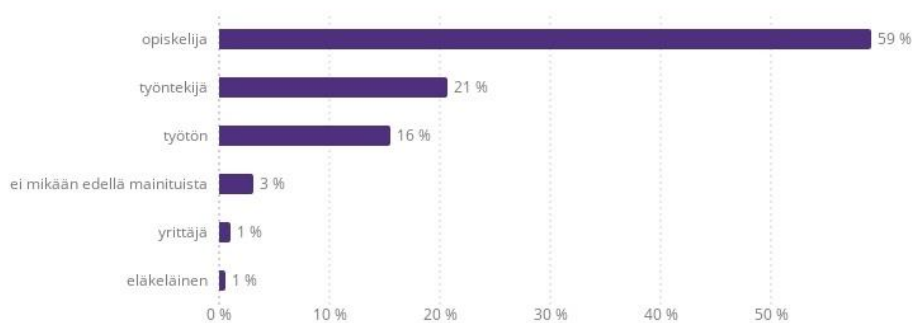
Ukrainalaisten osuus näkyy myös vastaajien asumisajassa (kuvio 3) ja ammattiasemassa (kuvio 4). Kun Ukrainan viimeiseksi asuinmaakseen merkinneet suodatetaan pois vastaajista, korostuvat edelleen opiskelijoiden ja 0–4 vuotta Suomessa asuneiden vastaukset (kuvio 5).

Myös yli 4 vuotta Suomessa asuneista 132 vastaajasta suurin osa oli työelämän ulkopuolella (Työntekijänä 35 % ja yrittäjänä 2 %). Toisaalta työssäkävien muuttajien tavoittaminen arveltiin erittäin vaikeaksi jo kyselyn suunnitteluvaiheessa, eikä kyselyyn vastanneiden ammattiasemien perusteella tule tehdä johtopäätöksiä vastaajien työllistymisestä.

Kuinka kauan olet asunut Suomessa? 193

Olen tällä hetkellä... 193

Kuvio 5. Asumisaika ja ammattiasema ilman vastaajia, jotka ilmoittivat viimeiseksi asuinmaakseen Ukraina.

Vastaajien joukossa korostuivat korkeakoulutetut. Yliopistotutkinto oli 41 %:lla vastaajista ja ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon oli suorittanut 13 % vastaajista. Ukrainan edellisiksi asuinmaakseen ilmoittaneet poissuodatettuna yliopistotutkinto oli 33 %:lla vastaajista ja ammattikorkeakoulututkinnon oli suorittanut 22 % vastaajista. Koska koulutusjärjestelmät poikkeavat merkittävästi eri maiden välillä, ovat kyselyn tulokset koulutustason osalta viitteellisiä, mutta vastaajien koulutustason voidaan kuitenkin todeta olevan yleisesti melko korkea.

Perheen tai puolison kanssa maahan kertoi muuttaneensa 52 % vastaajista. Ukrainan edellisiksi asuinmaakseen ilmoittaneet poissuodatettuna suurin osuus vastaajista 59 % oli muuttanut Suomeen joko kokonaan yksin (34 %) tai siten, että vastaajan puoliso oli jo Suomessa (17 %) tai tuli Suomeen myöhemmin (8 %).

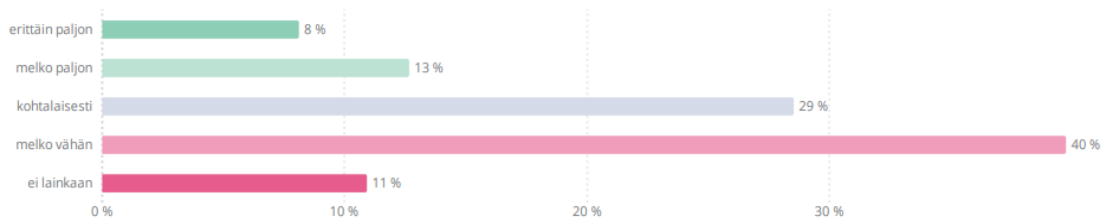
3. VALTAOSALLA MUUTTAJISTA POSITIIVISIA ODOTUKSIA ALUEESTA – ODOTUKSET MYÖS TOTEUTUNEET

3.1. Muuttajilla vain vähän ennakkotietoa uudesta kotialueesta

Yli puolella vastaajista oli kertomansa mukaan melko vähän tai ei lainkaan tietoa Suomesta ennen Suomeen muuttamista (kuvio 6). Tiedot uudesta kotialueesta eivät olleet sen paremmat (kuvio 7). Merkittävää oli, etteivät sotaa paenneiden ukrainalasten vastaukset korostuneet erityisesti ennakkotietojen osalta, vaan päinvastoin Ukrainan viimeiseksi asuinpaikaksi merkinneiden keskuudessa näyttäisi olleen jopa paremmat ennakkotiedot sekä Suomesta, että uudesta kotialueesta (erittäin paljon ja melko paljon 31 % / 25 %). Tätä ilmiötä selittänee se, että monella ukrainalaisella oli jo sukulaisia tai tuttavuuksia alueella ennen muuttamista.

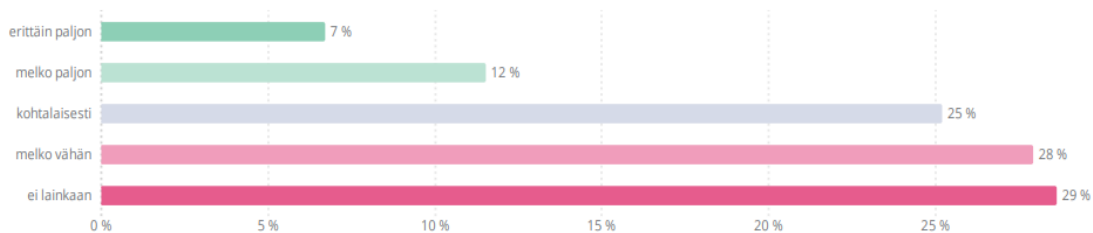
Tilanne näyttää pysyneen ajan saatossa kutakuinkin samanlaisena, sillä 4–10 vuotta tai yli 10 vuotta Suomessa asuneiden vastaajien keskuudessa ennakkotiedot Suomesta ja uudesta kotialueesta näyttävät olevan samansuuntaiset (erittäin paljon tai melko paljon tietoa 19 % / 17 % ja melko vähän tai ei lainkaan tietoa 50 % / 56 %).

Kuinka paljon tietoa sinulla oli Suomesta ennen tänne muuttamista? 704

Kuvio 6. Muuttajien ennakkotiedot Suomesta.

Kuinka paljon tietoa sinulla oli nykyisestä asuinpaikastasi ennen tänne muuttamista? 702

Kuvio 7. Muuttajien ennakkotiedot uudesta kotialueesta.

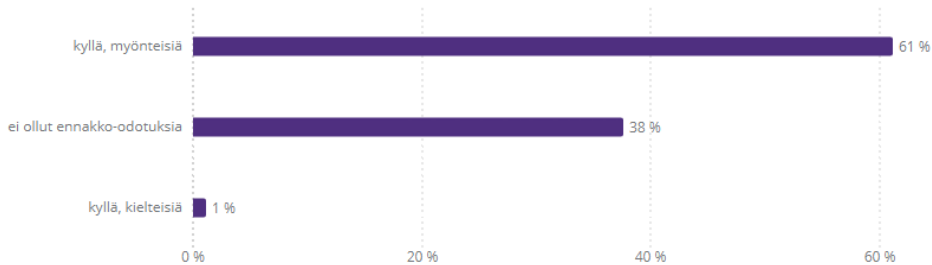
Korkeakoulun käyneillä näytti olevan vain jonkin verran paremmat tiedot Suomesta ja uudesta kotialueesta. Merkitystä näytti olevan jonkin verran myös lähtömaalla, sillä naapurimaista Suomeen muuttaneilla oli selkeästi enemmän tietoa Suomesta ja uudesta kotialueesta, kun taas kiintiöpakolaisena tulleista syyrialaisista kaikki vastaajat kertoivat tietävänsä kohtalaisesti uudesta kotimaasta ja kotialueesta.

3.2. Vastaajilla valtaosalla positiivisia odotuksia alueesta

Valtaosalla vastaajista oli myönteisiä ennako-odotuksia uudesta kotialueesta (kuvio 8). Kielteisiä ennako-odotuksia oli lukumääräisesti vain kahdeksalla vastaajalla ja seitsemän heistä kertoi negatiivisten ennako-odotusten myös toteutuneen. Merkillä pantavaa oli, että negatiivisia ennako-odotuksia omanneista 8 vastaajasta

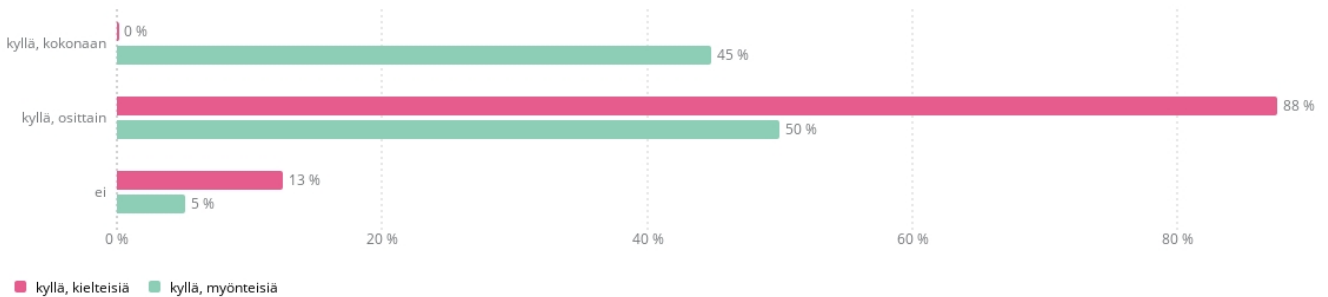
kaikki asuivat alueella edelleen ja 6 vastaajista oli asunut alueella yli 4 vuotta. Kielteiset ennako-odotukset liittyivät työllistymisen vaikeuteen sekä alueen mahdollisuuksiin (hiljainen ja vähän mahdollisuuksia).

Oliko sinulla jotain ennako-odotuksia ennen alueelle muuttamista? 701 >

Kuvio 8. Ennako-odotukset.

Toteutuivatko ennako-odotuksesi? 432

Kuvio 9. Ennako-odotusten toteutuminen (kaikki vastaajat).

Ennako-odotukset toteutuivat 95 % vastaajista joko kokonaan tai osittain (kuvio 9). Positiiviseksi koettiin työn löytäminen, palvelut, rauhallisuus, korkea elintaso, työllistyminen, asioiden toimivuus, opiskelupaikka, opintojen taso sekä ihmiset. Osa vastaajista kertoi, että odotukset olivat jopa ylittyneet.

"My expectations were high about the Finnish culture, people and everything around, and I can say that what I've seen from my experience at institutions, with Finnish people, and everything around me, I'm very pleased at every point, and my expectations have been exceeded."

Positiivisia ennako-odotuksia omanneet vastaajat, jotka kokivat, etteivät ennako-odotukset olleet toteutuneet vastasivat odottaneensa alueen olevan kansainvälisempi, ihmisten olevan vastaanottavaisempia sekä englannin kielen riittävän hyvin esimerkiksi työllistymiseen. Työllistymisen vaikeus korostui useassa vastauksessa. Merkillä pantavaa on, että työllistyminen näyttää olevan monelle vastaajista erityisen hankalaa ja toisille erityisen helppoa.

"My expectation was to get opportunity for employment as soon as I am here, the challenge was that the basic requirement of most is the fluency in the Finnish language."

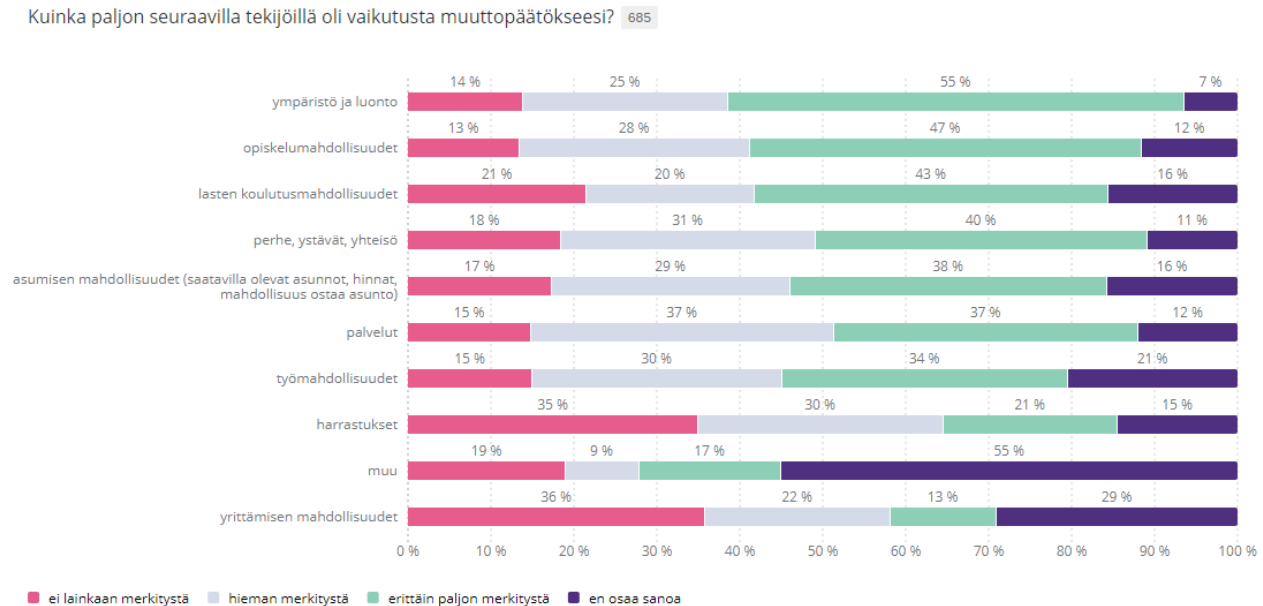
3.3. Ympäristöllä ja opiskelumahdollisuuksilla paljon merkitystä muuttopäätöksiin

Ympäristöllä ja luonnolla näyttää olevan kaikkein suurin vaikutus Etelä-Pohjanmaalle muuttaneiden muuttopäätöksiin, mutta monella muullakin tekijällä on merkittävää vaikutusta (kuvio 10). Yrittämisen tai

harrastamisen mahdollisuudet koettiin vähiten merkityksellisinä muuttopäätöksen näkökulmasta, vaikka maakuntaa pidetäänkin yleisesti yrittäjämönteisenä.

Ympäristön ja luonnon merkitys korostuu hieman, kun suodatetaan vastauksista pois henkilöt, jotka ovat merkinneet viimeiseksi asuinmaakseen Ukrainan. Muu-vastausvaihtoehdoissa korostuvat näkyvästi Ukrainasta paenneiden vastaukset ja niissä tuodaan esille mm. sota, mahdollisuus elää, turvallisuus, Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä Ihmisarvoinen elämä.

Kuvio 10. Muuttopäätökseen vaikuttaneet tekijät.

Merkityksellistä on, että koulutusmahdollisuudet nousivat työmahdollisuuksia tärkeämmiksi sekä koko vastaajaryhmällä että Ukrainan viimeksi asuinmaakseen maininneet-poissuodatettuna. Vastausten perusteella kysymystä pidettiin todennäköisesti myös hieman vaikeaselkoisena, sillä muu-vastausvaihtoehdoissa useampi vastaaja mainitsi ”puoliso” tai ”perheenjäsen”, siitäkin huolimatta, että perhe, ystävät ja yhteisö oli jo valmiiksi annettuna vastausvaihtoehtona. Kokonaisuuden näkökulmasta on harmillista, ettei muuttopäätökseen vaikuttavia tekijöitä ollut mahdollista tiedustella laajemmin ja avoimemmalla kysymyksenasettelulla. Näin ollen vastauksista jäivät osin puuttumaan ne mahdollisesti merkitykselliset muuttopäätöksiin vaikuttaneet tekijät, jotka ovat ”eteläpohjalaisten lasien” läpi vaikeasti havaittavia esimerkiksi sen vuoksi, että ne ovat täällä asuneille jokseenkin itsestään selviä tai arkisia, mutta joiden arvo voi olla merkittävä toisesta maasta Suomeen muuttavalle. Maakunnan näkökulmasta voisi olla hyödyllistä selvittää muuttopäätökseen vaikuttaneita tekijöitä vielä laajemmin haastatteleamalla tänne ulkomailta muuttaneita.

3.4. Yhteenvetoa

- Maakunnan vetovoiman näkökulmasta olisi tärkeää pyrkiä tarjoamaan entistä enemmän tietoa alueelle muuttoon harkitseville henkilöille sekä tänne jo muuttaneille. Tarjottavan informaation tulisi olla monikielistä ja sisällöltään rehellistä ja todellisuutta vastaavaa. Runolauseiden sijaan on tarjottava oikeaa kuvaa alueesta ja sen vahvuuksista.
- Aluetta ja alueen mahdollisuuksia koskevaa infomateriaalia voitaisiin välittää niiden tahojen kautta, joiden välityksellä maakuntaan saapuu ihmisiä. Lisäksi yleistietoa tulisi olla paremmin saatavilla myös esimerkiksi internetissä.

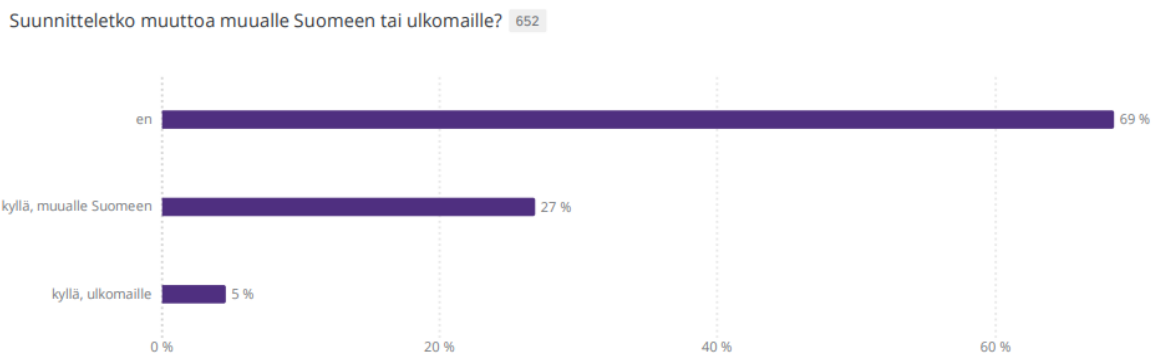
- Luontoarvoja, rauhallisuutta sekä erilaisia opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksia voisi tuoda paremmin esiin.
- Potentiaalia on myös yrittämisen mahdollisuuksien esiintuomisessa, onhan maakunta erityisen yrittäjäystävällinen ja monet maahanmuuttajat ovat olleet yrittäjiä jo kotimaassaan tai ylipäätään muuten kiinnostuneita yrittäjyydestä yhtenä työllistymisen vaihtoehtona.
- Maakunta pystyy lunastamaan lupaukset ja jopa ylittämään odotukset. Toisaalta osalla muuttajista näyttää olevan epärealistisia odotuksia esimerkiksi englannin kielen aseman suhteen. Maakunnan kansainvälistä markkinointia pohdittaessa on syytä miettiä, miten odotuksia hallitaan ja mikä kuva osaajille halutaan välittää.
- Toimenpiteitä suunniteltaessa tulee ymmärtää, että lähemme kilpailuun osaajista takamatkalta ja olemme kohteena tuntematon. Kansainväliseen asukasmarkkinointiin ei ole maakunnassa juurikaan panostettu ja siinäkin mielessämme olemme monelle potentiaaliselle muuttajalle vain nimi kartalla.

4. VALTAOSA HALUAA JÄÄDÄ ASUMAAN ALUEELLE

4.1. Valtaosa vastaajista näkee tulevaisuutensa alueella

Vastausten perusteella maakunnalla näyttää olevan kohtalaisesti pitovoimaa (kuvio 11), sillä 69 % vastaajista aikoo jäädä alueelle. Huolestuttavan moni kuitenkin näkee tulevaisuutensa muualla Suomessa tai ulkomailla. Toisaalta näissä vastaajissa on mukana myös ne vastaajat, jotka ovat jo muuttaneet alueelta pois (n=22). Muutossuunnitelmien syissä korostuvat: ”mennä kotiin” (Ukraina), uusien mahdollisuuksien etsiminen, työn löytäminen, paremmat maahanmuuttajapalvelut, perhe tai suku muualla Suomessa, mahdollisuus pärjätä englannin kielellä isomassa kaupungissa, koulutusmahdollisuudet, avoimempi ja kansainvälisempi paikka sekä mahdollisuus asua suuremmissa kaupungissa. Työ tai työhön liittyvät asiat sekä opiskelu tai muut mahdollisuudet esiintyvät noin joka toisessa vastauksessa.

”As they say there are more opportunities for English speakers in Helsinki.”

Kuvio 11. Tulevaisuuden muuttosuunnitelmat.

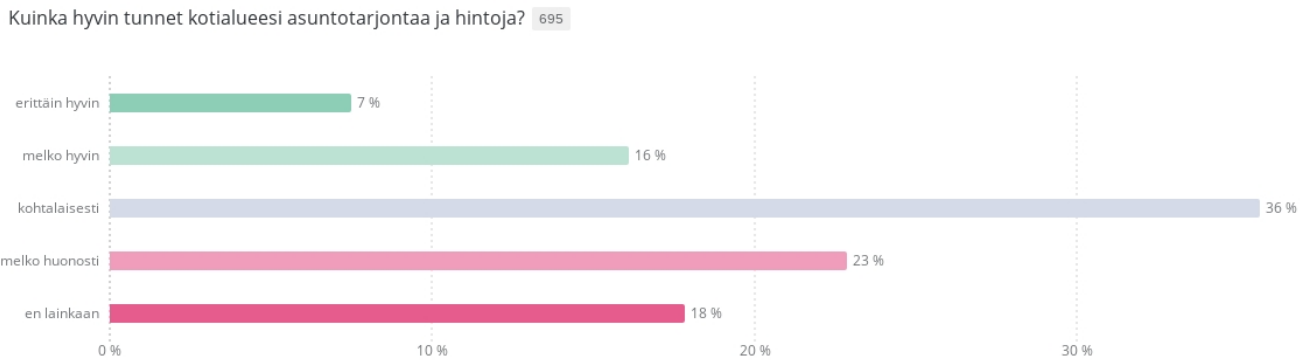
Muuttoa suunnittelevat ja jo alueelta pois muuttaneet vastaajat näkevät Etelä-Pohjanmaan kehittämiskohteiksi mm. maahanmuuttoneuvonnan, uraohjauksen, kieliopintomahdollisuudet, vapaa-ajanviettopaikat, korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työmahdollisuudet, kantaväestön kanssa järjestettävän yhteisen toiminnan, liikenneyhteydet (bussi, rautatie), harrastukset ja paikallisten asenteet. Yleisesti ottaen työnsaantimahdollisuuksien kehittäminen ja lisääminen korostuu myös kehittämiskohteissa. Yhteisöjen ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksien puute sekä julkisen liikenteen puute korostuvat liki yhtä paljon.

Useat poismuuton syyt perustuvat mielikuviin toisista aluista ja maakunnan toimijoiden tulisivatkin entistä aktiivisemmin pyrkiä nostamaan esiin Etelä-Pohjanmaan omia vahvuuksia ja pyrkiä siten synnyttämään ”kilpailevia mielikuvia” Tällaisia voisivat olla esimerkiksi palveluihin pääsyn nopeus, edullinen asuminen, kielikoulutukseen pääsyn nopeus ja niin edelleen.

4.2. Asumisen mahdollisuuksia tunnetaan melko huonosti – suosikkiasumismuotona omakotitalo

Vastaajista vähän yli puolet (57 %) oli asunut Suomessa alle yhden vuoden, 25 % 1–4 vuotta ja 18 % pidempään kuin neljä vuotta. Yleisin asumistyyppi oli kerrostalo (46 %), mutta myös rivitaloasuminen oli yleistä (30 %). Omistusasunto oli 12 %:lla vastaajista ja omistusasuntona oli tyypillisimmin omakotitalo (79 %). Omistusasunnon omistajat olivat pääsääntöisesti jo pidempään Suomessa asuneita, mutta myös alle vuoden Suomessa asuneita oli 11 kappaletta. Kansalaisuussittain tarkasteltuna omistajina korostuivat yksittäiset Euroopan maat, Venäjä, Ukraina ja Unkari. Asunnon omistajista hieman harvempi suunnitteli muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille (21 %) kuin vastaajat keskimäärin.

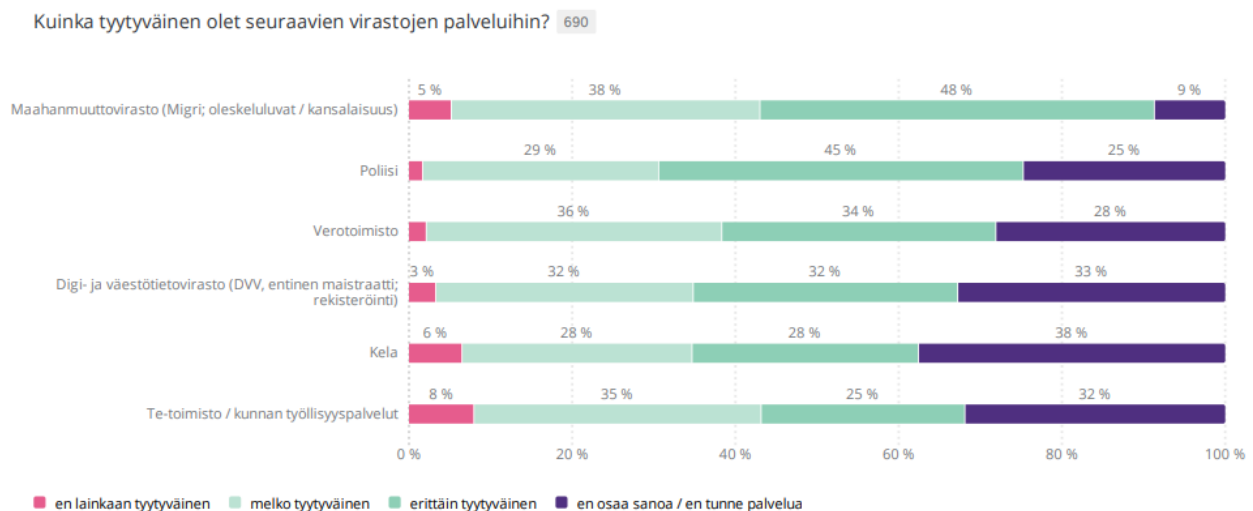
Mieluisin asumismuoto oli vastausten mukaan omakotitalo (52 %). Vastaajista 71 % asuisi mielellään enemmän kaupungissa kuin maaseudulla. Asumisen mahdollisuuksia ei kuitenkaan tunneta aivan niin hyvin kuin voisi toivoa (kuvio 12), sillä vain 23 % vastaajista kertoi tuntevansa asumisen mahdollisuuksia erittäin hyvin tai melko hyvin. Jokseenkin huolestuttavaa on, että myös pitkään yli 10 vuotta maassa asuneista useat vastasivat, etteivät tunne ollenkaan tai juuri lainkaan asumiseen liittyviä mahdollisuuksia.

Kuvio 12. Asumismahdollisuuksien ja hintojen tunnettuus.

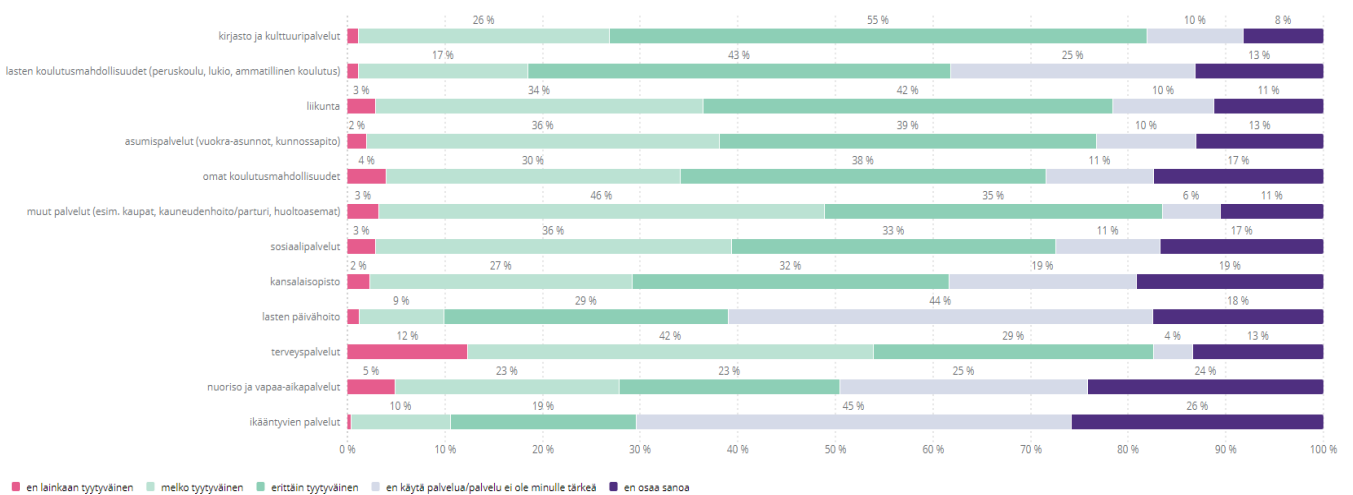
4.3. Valtaosaan julkisista palveluista ollaan tyytyväisiä

Vastaajat ovat varsin tyytyväisiä sekä valtionhallinnon tarjoamiin virastopalveluihin että kuntapalveluihin (kuviot 13 ja 14). Toisaalta etenkin valtion virastojen kohdalla kävi ilmi, että melko suuri määrä vastaajista eivät tunteneet tai olleet asioineet kaikissa virastoissa. Esimerkiksi liki 40 % ei tunne Kelan palveluita tai ole tarvinnut niitä. Tulosta selittää osittain Ukrainasta sotaa paenneiden iso vastaajamäärä. Kuntapalveluiden kohdalla tilanne on jokseenkin samankaltainen, palveluihin ollaan tyytyväisiä. Vähiten tunnettuja ovat nuorison ja ikäntyvien palvelut, mikä ei vastaajaprofiili huomioiden ole yllättävää.

Kuvio 13. Tyytyväisyys virastojen tarjoamiin palveluihin.

Kuinka tyytyväinen olet seuraaviin paikallisiin palveluihin? 687

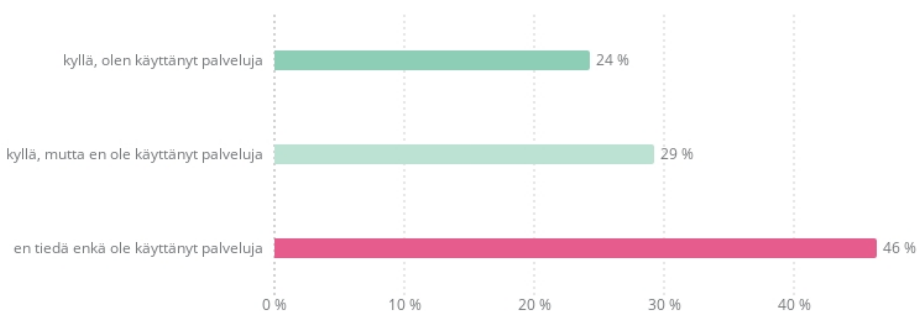
Kuvio 14. Tyytyväisyys kuntapalveluihin.

Kuntapalveluista eniten mielipiteitä jakavat terveyspalvelut, joihin 12 % vastaajista ei ollut tyytyväisiä. Vastausta tulkittaessa on syytä huomioida, että iso osa vastaajista saa terveyspalvelut vastaanottojärjestelmän kautta ja kyselyyn vastanneissa on mukana mm. kansainvälisiä opiskelijoita, joilla oikeus terveyspalveluihin on rajoitettu.

4.4. Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden (TNO) rooli on monelle epäselvä

Vastausten perusteella usealla vastaajalla on tukiverkkoja, joiden kautta on mahdollista saada apua, mikäli sille on tarvetta. Vastaajista 54 % hyödyntää tuttaviah/ystäviä vaikeissa tilanteissa, 46 % perheenjäsentä. Oikean tiedon välittymisen näkökulmasta on huolestuttavaa, että vain 25 % hyödyntää virallisten maahanmuuttokoordinaattoreiden tarjoamia tieto- ohjaus- ja neuvontapalveluita (TNO-palvelut). Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvontapalvelut tunnetaan ylipäätensä vain kohtalaisesti (kuvio 15). Vastaajista 57 % kertoo tarvittaessa löytävänsä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut. Luontevina tiedonsaannin väylinä tulivat esiin myös koto- ja muiden kielikoulutusryhmien opettajat sekä SPR (vastaanottokeskukset).

Tiedän, mitä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat 642

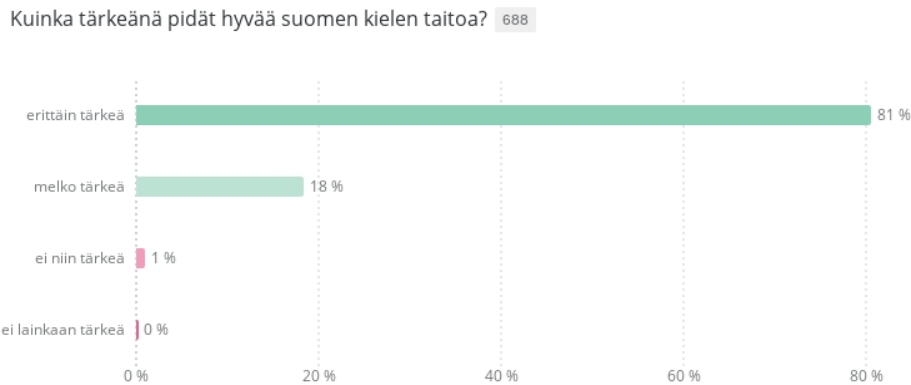
Kuvio 15. Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden tunnettuus.

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden rooli on tarjota virallista ja oikeaa tietoa sekä myötävaikuttaa siihen, että ulkomailta Suomeen muuttaneet pääsevät palveluihin. Ohjaus- ja neuvontapalvelut ovat myös keskeisessä roolissa ohjaamassa maahan muuttaneita kohti suomalaisia yhteisöjä sekä verkostoja. Toimivat ohjaus- ja neuvontapalvelut vähentävät merkittävästi työkuormaa mm. opettajilta, joiden työajasta iso osa menee opiskelijoiden

asioiden selvittämiseen. Etelä-Pohjanmaalla myös moni yrittäjä käyttää merkittävästi työaikaresurssia kansainvälisen osaajan arjen tukemiseen, vaikka se tehtävä kuuluisikin luontevammin ohjaus- ja neuvontapalveluille.

4.5. Yhteisön vastaanottavuus ja kielitaito haasteena

Vastaajat näkevät maakunnan tarjoavan hyvin mahdollisuuksia työllistyä osaamista vastaavalle alalle (kohtalainen 36 %, melko hyvä 25 %, erittäin hyvä 13 %). Suurimmaksi työllistymisen esteeksi vastaajat näkevät kielitaidon (74 %). Vaikka valtaosa vastaajista opiskeli tai oli opiskellut suomea (79 %), piti kielitaitoaan erinomaisena ainoastaan 2 % vastaajista ja hyvänäkin vain 10 %. Merkittävä osa vastaajista opiskeli suomea parhaillaan.

Kuvio 16. Kielitaidon merkitys.

Kielitaidon merkitystä (kuvio 16) pidettiin erittäin tärkeänä (erittäin tärkeä ja melko tärkeä yht. 99 %). Myös avoimista vastauksista esiin nousseet havainnot tukevat kielitaidon merkitystä. Työllistyminen ja arki koetaan alueella haasteelliseksi, eikä englannin kielen osaaminenkaan takaa työllistymistä, saati kotoutumista alueelle. Vastaajat olivat opiskelleet kieltä useimmiten kotoutumiskoulutuksessa (48 % vastaajista). Kansalaisopiston kurseilla oli opiskellut vajaa neljäsosa vastaajista (23 %) ja omien muiden opintojensa yhteydessä (25 %). Huomattavan suuri osa 12 % oli opiskellut suomea jo kotimaassaan. Tässä ryhmässä korostuivat Venäjällä ja eri Aasian maissa syntyneet. Näillä vastaajilla oli myös jonkin verran keskimääräistä enemmän tietoa Suomesta jo ennen Suomeen muuttoa.

Vastaukset osoittavat myös maahan muuttaneiden haasteet löytää suomalaisia ystäviä sekä vähäisen osallistumisen yhdistystoimintaan. 25 % vastaajista ei osaa sanoa osallistuuko yhdistystoimintaan ja 27 % vastaajista tietää, ettei osallistu yhdistystoimintaan. Vastaukset antavat kuvan, ettei yhdistystoiminta välttämättä avaudu käsitteenä maahan muuttaneille selkeästi. Huolestuttavaa on, että pidempään, yli 4 vuotta Suomessa asuneiden kohdalla tilanne on likimain sama. Sosiaalisesti aktiivisena pitää itseään 83 % vastaajista, mutta suomalaisia ystäviä on ainoastaan 68 %:lla vastaajista. Pidempään maassa asuneiden kohdalla jo 77 %:lla on suomalaisia ystäviä. Vastausten perusteella voidaan olettaa, ettei eteläpohjalaisiin ole aivan niin vaikeaa tutustua kuin voisi olettaa, mutta yhdistystoimintaan osallistumisella tilannetta voitaisiin edelleen parantaa.

4.6. Yhteenvetoa

- Maakunnalla on kohtalaisen hyvä veto- ja pitovoima. Poismuuton syyt tarvitsevat tarkempaa tutkimusta, mutta kielitaidolla ja työllistymisellä on suuri merkitys.
- Maahan muuttaneille on tarjottava aiempaa enemmän tietoa asumisen mahdollisuuksista. Valtaosa haluaa asua omakotitalossa. Omakotiasumiseen maakunnassa olisi poikkeuksellisen hyvät mahdollisuudet. Asumisen mahdollisuuksia ei kuitenkaan tunneta riittävän hyvin edes pidempään alueella asuneiden keskuudessa.

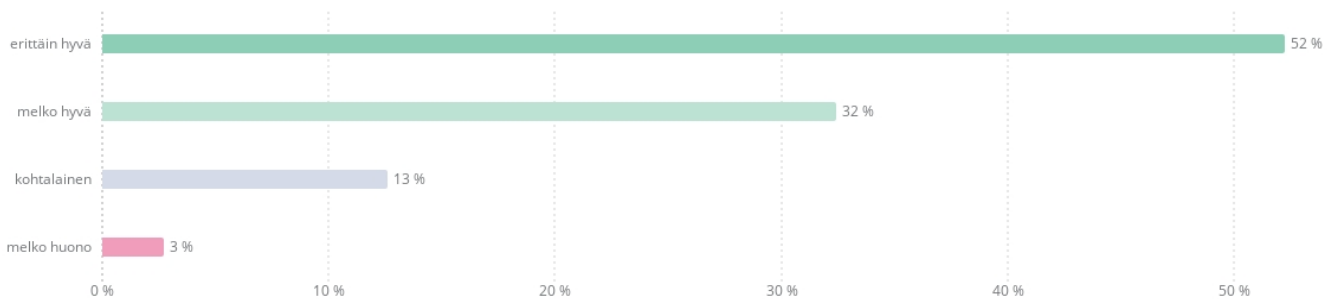
- Ohjaus- ja neuvontapalveluiden roolia virallisen tiedon lähteenä pitää tuoda esiin aiempaa monikanavaisemmin ja näkyvämmiin. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden on osattava määritellä selkeästi, missä asioissa TNO-palveluiden puoleen voi kääntyä ja mitkä asiat taas kuuluvat jollekin toiselle toimijalle tai organisaatiolle. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden rooli korostuu arjen ja asumisen kentällä sekä yhteisöihin ohjaamisessa. Tätä roolia on syytä teroittaa. Palveluihin ohjautuminen vaatii hyvää yhteistyötä myös toimijoiden kesken.
- Kielikoulutuksen mahdollisuuksia pitää edelleen kehittää, etenkin työssä käyville. Mikäli halutaan kilpailla osaajista, yrityksissä on syytä määritellä, millaisia tehtäviä voidaan tarjota suomen kieltä taitamattomille ja tämän tulisi näkyä myös työpaikkailmoittelussa, mikäli halutaan vähentää alueella jo asuvien poismuuttoa.
- Yhdistystoimijoiden pitää tulla aiempaa aktiivisemmin esiin, mikäli uudet tulijat halutaan kotouttaa. Yhdistystoiminnan konsepti on jo itsessään hahmottomaton, eikä tietoa toiminnasta ole saatavilla, ellei sitä osata itse etsiä. Samaan aikaan yhdistykset tarvitsevat uusia aktiivisia jäseniä mukaan toimintaansa. Yhteisöjen monimuotoistuesssa on vain ajan kysymys, milloin yhdistysten on tässä asiassa otettava aktiivinen rooli. Toisaalta on pohdittava, onko yhdistyksillä riittävästi välineitä lähestyä uusia tuloja?
- Useat poismuuton syyt perustuvat mielikuviin toisista aluista ja maakunnan toimijoiden tulisikin entistä aktiivisemmin pyrkiä nostamaan esiin Etelä-Pohjanmaan omia vahvuuksia ja pyrkiä siten synnyttämään ”kilpailevia mielikuvia” Tällaisia voisivat olla esimerkiksi palveluihin pääsyn nopeus, edullinen asuminen, kielikoulutukseen pääsyn nopeus ja niin edelleen.
- Moni haluaa muuttaa kaupunkiin, sillä maaseutuasumisen konsepti tai maaseudun mahdollisuudet eivät avaudu ilman toimivaa palveluihin ja yhteisöihin ohjaamista, etenkin mikäli maahanmuuttajan kielitaito ei ole vielä riittävä. Tämä vaikuttaa eittämättä myös kokemukseen maaseudusta sosiaalisena/epäsosiaalisena ympäristönä.

5. TULOSTEN TARKASTELUA KESKEISTEN VASTAAJAPROFIILIN NÄKÖKULMASTA

5.1. Työssäkäyvät tyytyväisiä työhönsä

Työssäkäyviä vastaajia oli yhteensä 115 henkilöä. Verrattain pientä määrää selittää se, että kyselyä levitettiin tehokkaasti erityisesti oppilaitosten sisällä. Työssäkäyvillä ei ollut juurikaan sen enempää ennakkotietoa Suomesta tai uudesta asuinkunnastaan kuin muilla vastaajilla. Vain 55 %:lla oli ennako-odotuksia (54 % myönteisiä, 1 % kielteisiä). 94 % vastaajista, joilla oli positiivisia ennako-odotuksia, kertoi myönteisten ennako-odotusten toteutuneen joko kokonaan tai ainakin osittain. Vastaajat kiittelivät erityisesti hyvää elintasoa, työllistymistä ylipäänsä, rauhallista ja vakaata ympäristöä sekä palveluita (asumispalvelut, kaupalliset palvelut ja koulutuspalvelut). 74 %:lla vastaajista oli joko perhe tai lapsia Suomessa. Uusi asuinpaikka koettiin erittäin hyväksi perheille (kuvio 17). Omakotitalossa asui peräti 32 % vastaajaryhmästä.

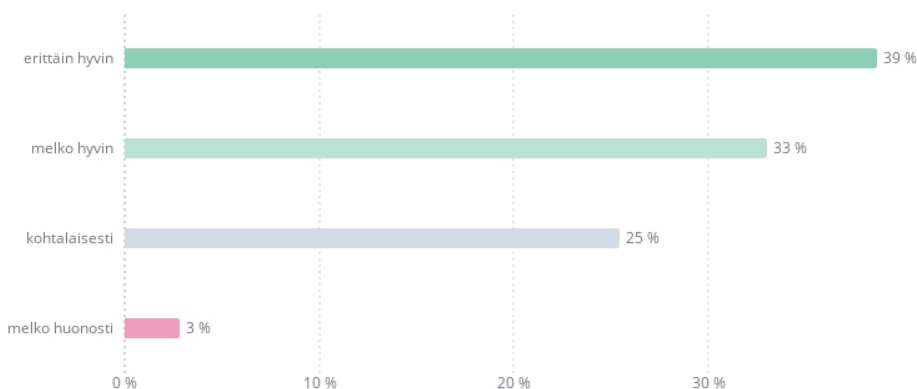
Onko asuinpaikkakuntasi hyvä paikka perheelle? 111

Kuvio 17. Työssä käyvien vastaajien näkemykset uuden asuinpaikkakunnan soveltuvuudesta perheille.

Perheiden viihtyminen alueella on erityisen positiivinen ja odotettu asia, sillä myös Etelä-Pohjanmaan maakunnan maahanmuutto-ohjelmassa on linjattu, että alueelle toivotaan erityisesti työperäisiä muuttajia perheineen. Lasten ja puolisoiden kotoutuminen nähdään keskeisenä asiana alueelle juurtumisen näkökulmasta. Perheille nähdään olevan saatavilla riittävästi ja riittävän hyviä palveluita, aluetta pidetään vakaana ja turvallisenä sekä rauhallisena. Asumisen mahdollisuuksia löytyy myös perheille, eikä omakotiasuminenkaan ole kallista verrattuna moneen muuhun alueeseen.

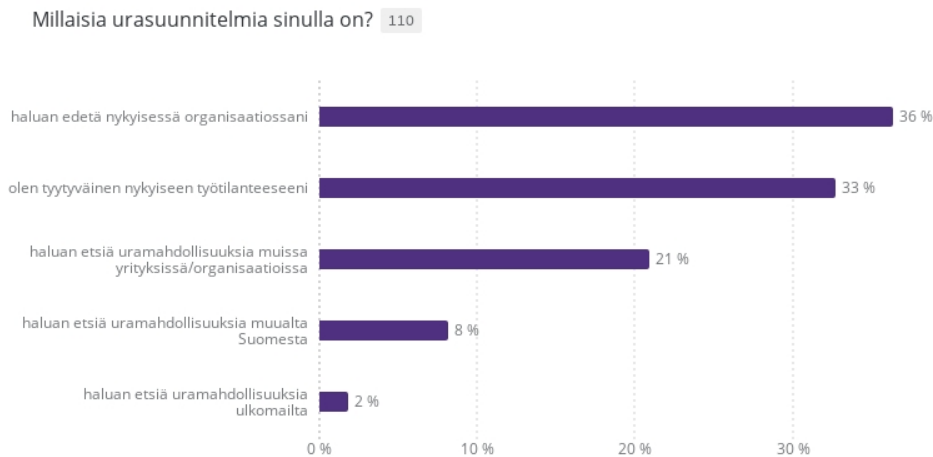
Viihdyn työssäni... 106

Kuvio 18. Työssäkäyvien näkemykset työssä viihtymisestä.

Työntekijät viihtyvät työssään melko hyvin (kuvio 18). Viihtyvyyteen vaikuttavat eniten tasapuolinen kohtelu, riittävä palkkaus sekä hyvä työympäristö. Vaikka työhön ollaan tyytyväisiä, työssäkävistä 17 % suunnittelee muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille. Muuttosuunnitelmia eivät kuitenkaan selitä pelkästään uramahdollisuudet, sillä työn perässä muuttohaluja näyttää olevan vain 10 %:lla ja valtaosa työssäkävistä on joko tyytyväinen nykyiseen työhönsä tai haluaa etsiä uramahdollisuuksia nykyisen työnantajansa palveluksessa (kuvio 19).

Kuvio 19. Työssäkävien vastaajien urasuunnitelmat.

Työssäkävien vastaajien kohdalla on merkille pantavaa myös, että vastaajista peräti 55 %:lla on jatko- tai lisäkoulutautumissuunnitelmia. Tästä näkökulmasta on hieman riskialtista ajatella, että hetkellinen lisäys työperäisessä maahanmuutossa ratkaisisi työvoimansaannin ongelmia esimerkiksi paljon suorittavan tason töitä tarjoavassa teollisuudessa tai sote-alalla, vaan työperäisen muuton on oltava jatkuvaa. Toisaalta monen vastaajan lisäkoulutautumissuunnitelmat liittyvät suomen kielen taidon kehittämiseen. Jokseenkin huolestuttavaa on myös se, että työssäkävistä 51 % ei koe olevansa osaamistaan vastaavassa työssä. Toisaalta 36 % vastaajista pitää mahdollisuuksia saada osaamista vastaavaa työtä erittäin hyvinä tai melko hyvinä ja 38 % kohtalaisina. 38 % vastaajista kuitenkin arvioi, ettei koulutusta ja osaamista vastaavia työpaikkoja ole ylipäätään maakunnassa tarjolla. Tarvitaan myös entistä enemmän ja parempia polkuja uralla etenemiseen.

Työssäkävät tunnistavat kielitaidon puutteen merkittäväksi ongelmaksi edetä uudessa kotimaassaan. Työperäiset tunnistavat vaikeaksi yhdistää työ ja opinnot. Osa vastaajista kokee, että kotoutumiskoulutusta ei ole saatavilla tarpeeksi ja se on liian keskittynyttä. Suomen kieltä pidetään yleisesti myös vaikeana.

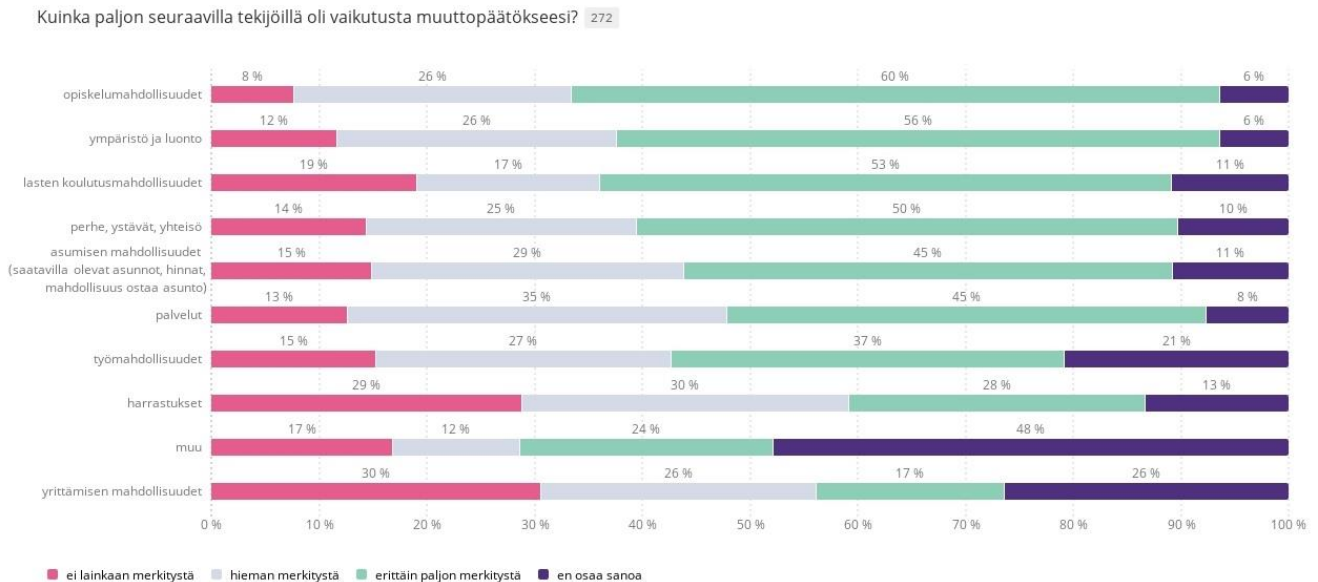
5.2. Opiskelijat (ei kansainväliset tutkinto-opiskelijat)

Ne vastaajat, jotka merkitsivät olevansa tällä hetkellä opiskelijoita, voidaan jakaa karkeasti kahteen eri ryhmään, niihin, jotka ovat tulleet maakuntaan nimenomaisesti opiskelemaan (kansainväliset tutkinto-opiskelijat) sekä niihin, jotka ovat tulleet maakuntaan muusta syystä, mutta suorittavat parhaillaan opintoja. Näiden ryhmien vastaajaprofiilit ja näkemykset eroavat merkittävästi toisistaan, joten nämä kaksi ryhmää käsitellään erillisenä, kansainväliset tutkinto-opiskelijat omana ryhmänään alaluvussa 5.3. Joitain pieniä päällekkäisyyksiä aineistossa kuitenkin esiintyy, sillä maassa oleskelun varsinaista perustetta ei ole tiedusteltu, eikä siten voida erotella täysin opintoperusteisia muuttajia ja ei opintojen takia maassa olevista.

Opintoja perusopetuksessa, ammatillisessa opetuksessa ja kotoutumiskoulutuksessa suoritti parhaillaan 280 vastaajaa, joista merkittävä osa 44 % ilmoitti viimeiseksi asuinmaakseen Ukrainan ja yli puolet (56 %) suoritti parhaillaan kotoutumiskoulutusta. Muista kansalaisuuksista korostuivat erityisesti Venäjä, Turkki, Brasilia ja

Nepal. Vain 17 % vastaajista oli pitkään maassa asuneita, mikä viittaa siihen, että kotoutumiskoulutus ja muikin koulutus kohdentuu pääsääntöisesti maahantulon alkuvaiheeseen. Ennako-odotukset ja tiedot maasta ja uudesta asuinpaikasta eivät poikenneet muista vastaajista, mutta odotukset kohdistuivat muita vastaajaryhmiä enemmän koulutukseen ja työnsaantiin, mikä on opiskelijoilla luonnollista.

Muuttopäätöksiin vaikuttivat opiskelumahdollisuudet hieman keskivertoa enemmän, kun taas työ- ja yrittämismahdollisuudet olivat vähiten vaikuttavia (kuvio 20). Vastausten sanallisessa osiossa korostui luonnollisesti myös sota, sillä merkittävä määrä vastaajista oli ukrainalaistaustaisia.

Kuvio 20. Opiskelijoiden (pl. kansainväliset tutkinto-opiskelijat) näkemykset muuttopäätökseen vaikuttaneista tekijöistä.

Myös opiskelijoilla oli useimmiten puoliso ja perhe Suomessa ja opiskelijoista vain 2 % piti nykyistä asuinpaikkaansa huonona tai erittäin huonona perheellisille. Työkokemusta Suomessa ei ollut ollenkaan 48 %:lla vastaajista, mutta kolmisenkymmentä vastaajaa ilmoitti työskentelevänsä samalla. Työssä myös viihdyttiin. Jatko-opintosuunnitelmia oli peräti 74 %:lla vastaajista. 131 täydensi suunnitelmiaan sanallisesti. Vastauksista nousivat esiin mm.

- Monet haluavat opiskella jonkin tietyn ammatin, jonka he osasivat määritellä tarkasti
- Sote-alalle olisi halukuutta monella (30–40 % avoimista vastauksista liittyi alaan)
- Jonkin verran korostui myös tekniset alat (sähköala, rakennusala, metalliala)
- Ammattikorkeakoulutus ja yliopistokoulutus kiinnostaa myös isoa osaa vastaajista (noin 30 %)

Vastaajista 80 % arveli löytävänsä osaamista vastaavaa työtä vähintään kohtalaisesti alueelta. Huonoiksi mahdollisuutensa arvelleet pitivät suurimpana työllistymisen esteenä kielitaitoa. Opiskelijat olivat muita vastaajia huomattavasti paremmin perillä alueen opiskelumahdollisuuksista (63 % tunsivat melko hyvin tai erittäin hyvin) ja koulutusmahdollisuuksia pidettiin hyvinä (melko huonot tai huono yhteensä 5 %). Kielitaidon osalta suuri osa vastaajista moitti paitsi suomen kielen oppimisen vaikeutta, myös puhekielen eroavaisuuksia kirjakiielestä sekä vähäisiä mahdollisuuksia päästä puhumaan kieltä.

Vaikka opiskelijat näkivät tulevaisuuden työ- ja opiskelumahdollisuudet hyvinä, suunnitteli muualle Suomeen tai ulkomaille muuttoa kuitenkin verrattain iso määrä vastaajia 33 %. Suunnitelmien syiksi mainittiin paremmat työmahdollisuudet, yliopisto-opinnot sekä nuorille parempi ympäristö isommissa kaupungeissa.

Opiskelijoista vain 25 % ilmoitti kääntyvänsä TNO-palveluiden puoleen vaikeissa tilanteissa, mutta TNO-palvelut kuitenkin tunnettiin keskimääräistä hieman paremmin. Opiskelijat kertoivat saavansa apua usein opettajilta, mikä luonnollisesti vähentää tarvetta turvautua TNO-palveluihin. Tarjolla oleviin valtion ja kuntien tarjoamiin palveluihin oltiin laajasti tyytyväisiä, joskin valtion virastoja sekä niiden toimintaa ei tunnettu kovin hyvin. Tulokset eivät valtion virastojen osalta kuitenkaan merkittävästi poikkea muista vastaajista.

5.3. Kansainväliset tutkinto-opiskelijat haastavat maakuntaa

Yhtenä merkittävänä ongelmana Etelä-Pohjanmaalla (ja muuallakin Suomessa) on pidetty kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden mahdollisuuksia työllistyä ja asettua alueelle. Tämän kyselyn tulokset vahvistavat haasteen olemassaolon. Kyselyyn vastasi 58 ammattikorkeakouluopiskelijaa, joista muutaman vastaaja ei enää asunut alueella. Vastaajien kansalaisuuksissa korostuivat Sri-Lanka, Filippiinit ja Nepal ja vastaajista valtaosa 87 % oli asunut Suomessa alle 4 vuotta ja tullut maahan yksin (69 %).

Kansainvälisillä opiskelijoilla oli keskimäärin paljon enemmän tietoa sekä Suomesta että nykyisestä asuinpaikkakunnastaan ennen muuttoa. Vaikka tässäkin vastaajaryhmässä ennako-odotukset olivat enimmäkseen positiivisia, tuli monelle yllätyksenä työllistymisen vaikeus ilman kielitaitoa.

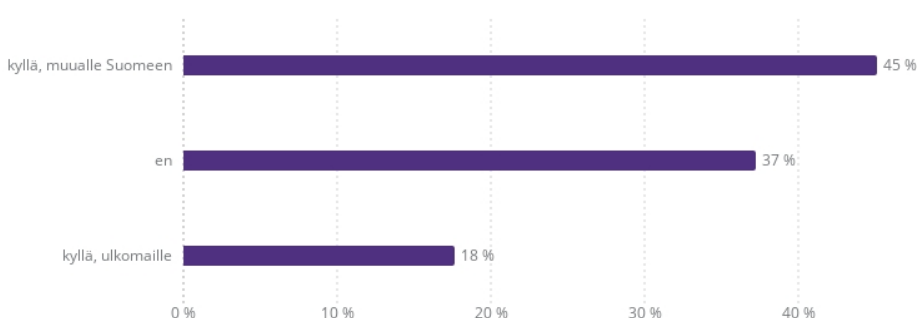
” I expected Finland to be somewhat International immigrant friendly, but later on, found that you really cannot survive without Finnish...If you forgot to take the phone when going to the supermarket, you are done. coz, no any grocery contains English words.”

Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden tärkeimpänä muuttopäätökseen vaikuttavana tekijänä olivat luonnollisesti koulutusmahdollisuudet, mutta myös heidän kohdallaan ympäristö- ja luonto olivat merkityksellisiä. Kansainväliset tutkinto-opiskelijat näkivät parhaaksi asumismuodoksi kerrostalon, siitäkin huolimatta, että asuminen vaihtoehtoja tunsivat vähintään kohtalaisesti 83 % vastaajista.

Vastaajista 58 %:lla ei ollut kokemusta Suomessa työskentelystä, mutta työssäkäyvät viihtyivät vastausten perusteella työssä jopa keskimääräistä paremmin (53 % viihtyy erittäin hyvin). Mahdollisuus kehittää omaa osaamistaan nähtiin keskeisimpänä työssä viihtymisen edellytyksenä. Jatko-opiskelusuunnitelmia oli 53 %:lla vastaajista ja ne liittyivät pääosin yliopistotutkintoon. Alueen koulutusmahdollisuudet tunnetaan tässä vastaajaryhmässä hyvin ja niitä pidetään hyvinä.

Huolestuttavin asia liittyy odotetusti suomen kieleen ja työmahdollisuuksiin. 86 % oli opiskellut suomea ja kieltä pidettiin lähes poikkeuksetta vaikeana. Vastaajista 93 % piti kielitaitoa erittäin tärkeänä. Asuinkunnassa kyllä viihdytään, ihmisiä pidetään ystävällisinä ja olo koetaan tervetulleeksi, mutta! Suomeen tai ulkomailla muuttoa suunnittelee 63 % vastaajista (kuvio 21).

Suunnitteletko muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille? 51

Kuvio 21. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden muuttosuunnitelmat.

Muuttosuunnitelmien syitä kysyttäessä nousivat esiin mm. seuraavat asiat, jotka toistuvat myös tiedusteltaessa alueen kehittämiskohteita/-tarpeita:

- Kieliongelma
- Töiden etsintä ja paremmat mahdollisuudet kouluttautua (myös lasten koulutus)
- Syrjitty olo
- Halu etsiä avoimempaa tai kansainvälisempää paikkaa

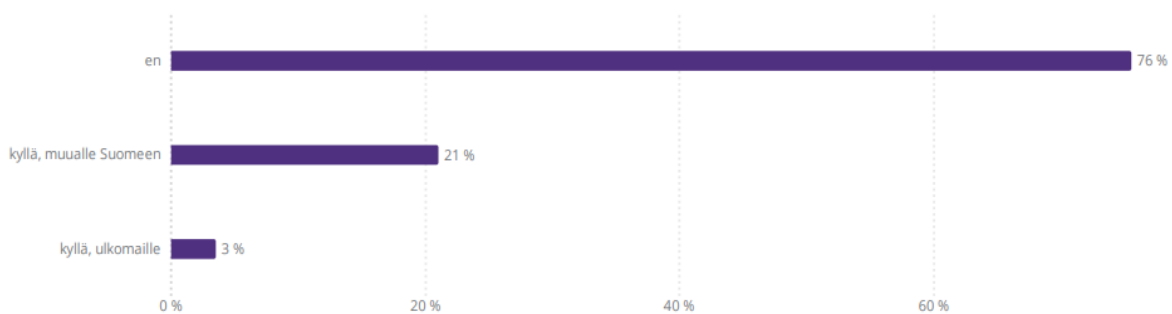
Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoille paikalliset palvelut olivat keskimääräistä vähemmän tunnettuja, kun taas valtion virastot olivat selkeästi paremmin hallinnassa verrattuna muihin vastaajaryhmiin. Palveluihin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä, joskin myös tässä vastaajaryhmässä terveystalvelut saivat moitteita. Tähän vaikuttaa varmasti se, että terveystalvelut ovat tutkinto-opiskelijoiden kohdalla rajoitetummin saatavilla.

Ohjaus- ja neuvontapalveluihin turvautui haasteissaan vain 15 % vastaajista. Neuvonta ei tavoita korkeakouluopiskelijoita. Noin puolet kuitenkin tietää, että neuvontapalveluita on olemassa ja tietää niiden sijainnin. Palveluun ohjautumisessa on kuitenkin merkittäviä puutteita.

5.4. Ukrainalaisista vain osa haluaa palata kotiin

Ukrainalaisten halukkuutta jäädä alueelle on kartoitettu useammalla pienemmällä kyselytutkimuksella, ja tulokset ovat olleet pitovoiman kannalta jokseenkin rohkaisevia. Myös tähän kyselyyn vastanneiden näkemyksen puhuvat vahvasti jäämisen puolesta, sillä viimeiseksi asuinmaakseen Ukrainan merkinneistä ja Suomessa alle 4 vuotta asuneista yhteensä 286 henkilöstä 76 % ei suunnittele muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille (kuvio 22). Muuttoa muualle Suomeen suunnittelee 21 % ja ulkomaille 3 % ko. profiilin vastaajista. Muuttohalun syyksi vastaajat ilmoittavat työnsaannin ja osa myös ”paluun kotiin”.

Suunnitteletko muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille? 286

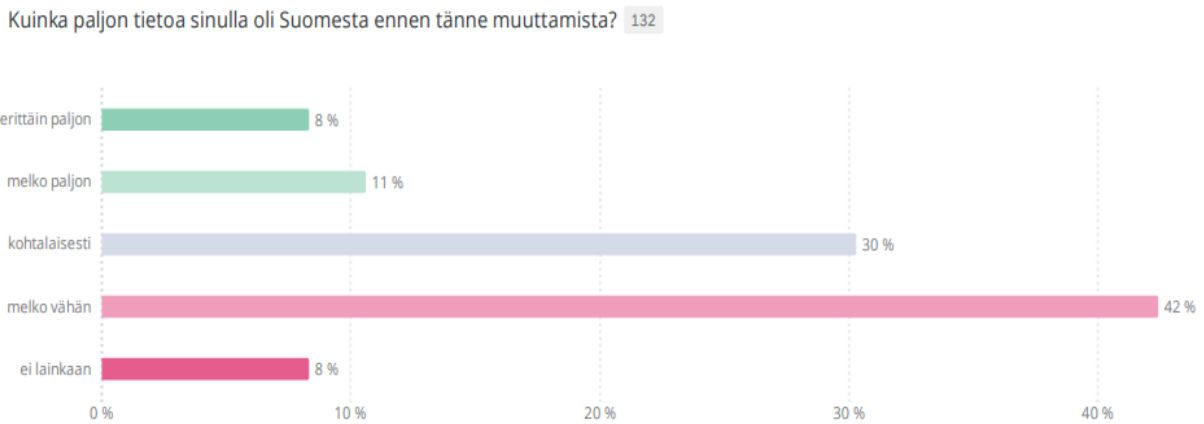
Kuvio 22. Tulevaisuuden suunnitelmat, Ukrainan viimeiseksi asuinmaakseen merkinneet, alle 4 vuotta Suomessa asuneet.

Vastaajaprofiilin edustajista 91 % on joko täysin tai melko samaa mieltä ”viihdyn asuinkunnassani”-väitteen kanssa ja vain 7 % vastaajista on täysin erimieltä väitteen ”aion asua pitkään asuinkunnassani”-kanssa. Vastaajaprofiiliin kuuluvat pitävät alueen ihmisiä myös ystävällisinä ja katsovat olevansa tervetulleita alueelle.

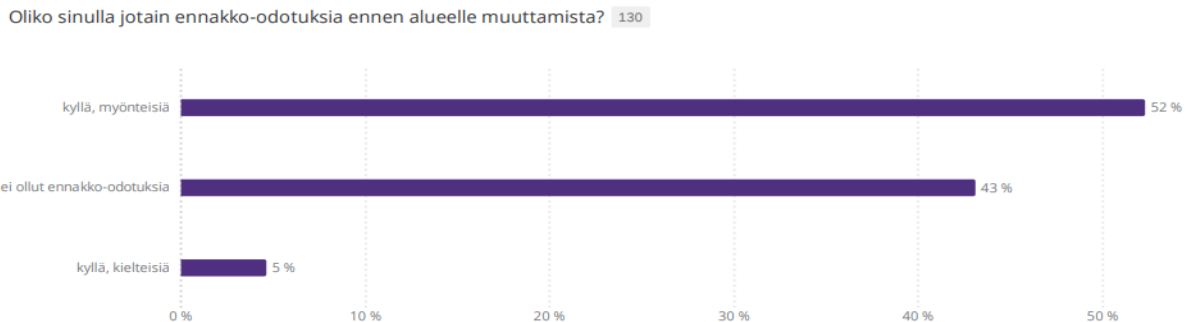
Merkittävää on, että sotatilanteesta huolimatta 79 % kokee olevansa onnellisia 71 % kuuluvansa alueelle tai kotoutuneensa tänne. Vastausten perusteella voidaan todeta ukrainalaisten haluavan todennäköisesti jäädä alueelle, mikäli alueen mahdollisuudet tuodaan esiin, työtä löytyy ja heidät halutaan kotouttaa.

5.5. Pidempään alueella asuneiden näkökulmia

Pitovoiman näkökulmasta erityisen mielenkiintoinen tarkasteluryhmä tässä kyselyssä ovat vastaajat, jotka ovat jo asettuneet alueelle ja asuneet siellä pidempään. Kyselyssä käytettiin jaottelua alle 1 v, 1–4 v, 4–10 v ja yli 10 v. Pidempään asuneilla on aiemmin viitattu kahteen viime mainittuun ryhmään, eli vähintään 4 vuotta alueella asuneisiin. Tässä vastaajaryhmässä oli kaikkiaan 132 vastaajaa. Merkillepantavaa oli, että 32 % vastaajista vastasi kyselyyn suomeksi ja vastaajat olivat kansalaisuuksiltaan hyvin heterogeeninen joukko. Suurin yksittäinen kansalaisuus Venäjä (17 vastaajaa). Suomeen oli muutettu yksin 70 %. Ennako-odotuksia ja ennakkotietoja oli keskimääräistä vähemmän (kuviot 23 ja 24). Myöskään uudesta kotialueesta ei ollut ennakkotietoa sen enempää.

Kuvio 23. Tiedot Suomesta ennen muuttoa, yli 4 vuotta asuneet.

Kuvio 24. Ennako-odotukset, yli 4 vuotta asuneet.

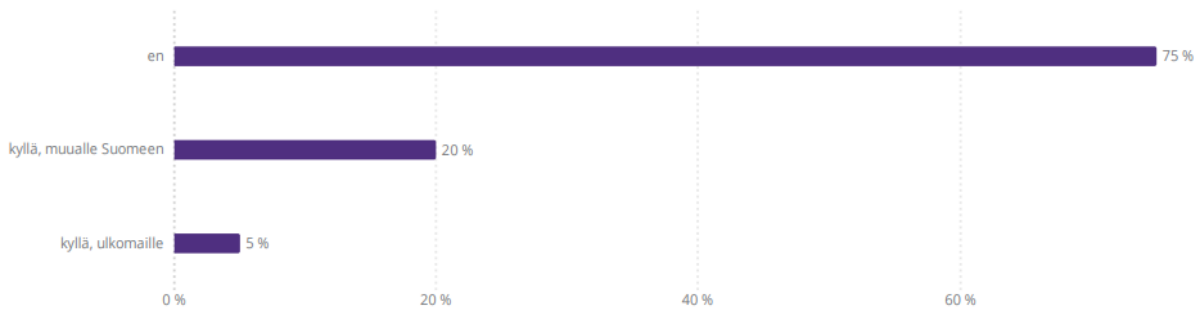
Muuttopäätökseen vaikuttaneissa tekijöissä oli enemmän hajontaa, kuin muilla vastaajilla, mutta toisaalta muutosta on pidempi aika, eivätkä muuton silloiset motiivit ja syyt ole tuoreessa muistissa. Pidempään asuneet arvostavat vastausten perusteella rauhallisuutta, turvallisuutta ja palveluita. Elämisen perusolosuhteet ovat kunnossa, kuten yksi vastaaja asian tiivisti.

”Perusasiat kunnossa, loput itsestä kiinni”

48 % vastaajista asui omakotitalossa ja maaseutuasumista arvostavien osuus oli tässä vastaajaryhmässä hieman muita suurempi. Yllättävää oli, että 56 %:lla tästäkin vastaajaryhmästä suunnitteli lisä- tai jatkokoulutautumista. Koulutusta vastaavassa työssä kertoi olevansa 65 %, mutta kielitaito jarruttaa vastausten perusteella myös pidempään Suomessa asuneiden työnsaantimahdollisuuksia. 87 % kertoi tuntevansa kuuluvansa tai kotoutuneensa alueelle, mutta yhdistystoimintaan osallistuminen ei näytä olevan yhtään aktiivisempaa tässäkin vastaajaryhmässä.

Palvelut olivat ehtineet tulla pidempään asuneille jonkin verran enemmän tutuksi ja ikävä kyllä tässäkin vastajaryhmässä suurin huolenaihe liittyi terveyspalveluihin. Toisaalta 74 % on kuitenkin joko melko tai erittäin tyytyväinen. Ohjaus ja neuvontapalvelut tunnetaan kohtalaisen hyvin 65 %, mutta niitä käyttää vaikeita asioita kohdatessa ainoastaan 17 %. Valitettavasti myös tässä ryhmässä poismuuttohalukkuutta löytyy yllättävän paljon (kuvio 25). Toisaalta yli 10 vuotta asuneista muuttoja suunnittelee ainoastaan 16 %.

Suunnitteletko muuttoa muualle Suomeen tai ulkomaille? 120

Kuvio 25. Muuttosuunnitelmat, yli 4 vuotta asuneet.

Kehittämiskohteiksi pitkään asuneet mainitsevat mm. toisessa maassa hankitun osaamisen tunnustamisen, harrastusmahdollisuudet, mahdollisuudet opiskella suomen kieltä, sosiaalisen toiminnan, liikenneyhteydet, työpaikkamahdollisuudet kielitaidottomille sekä asenteet ulkomaalaisia kohtaan.

Valitettavasti paikallisten asenteet korostuvat pitkään täällä asuneiden kertomuksissa enemmän kuin vasta muuttaneiden ryhmässä. Toisaalta on ymmärrettävää, että pidemmälle ajanjaksolle kerääntyy enemmän kokemuksia ja perspektiiviä myös vaikeista kohtaamisista valtaväestön kanssa. Pidempi asumisaika korreloi kotoutumisen kanssa, mutta tekemistä etenkin palveluiden saavutettavuuden varmistamisessa riittää edelleen.

”This region barely benefits the ignorant rednecks it caters too, let alone those in minority groups (such as foreigners). It is not a nice place to live as an immigrant. I fear I will never find work or friendships, and will likely move away after having so many terrible experiences.” (Vastaaja, yli 4 vuotta asunut)

”Tällä hetkellä maahanmuuttajat meidän alueella oli jätetty heidän omaan onnensa nojaan. Palvelut on tarjolla, mutta kukaan ei ollut miettinyt, kuinka ja millä tavalla huonosti suomen kieltä hallitseva maahanmuuttaja pääsee palvelujen piiriin (tietojen etsiminen, lomakkeiden täyttäminen yms.). Ei ole edelleen selkeä, helposti saatavilla olevaa tiedotuskanavaa, joihin olisi laitettu tärkeimmät ja keskeiset tiedotteet elämän eri alueista”. (Vastaaja, yli 4 vuotta asunut)

5.6. Yhteenvetoa

- Maakuntaa pidetään hyvänä asuinpaikkana perheille. Tätä ei kuitenkaan hyödynnetä markkinoinnillisesti. Lisäksi olisi erittäin tärkeää tiedottaa esimerkiksi ohjaus- ja neuvontapalveluiden välityksellä perheen yhdistämisen mahdollisuuksista sekä erilaisista asumismuodoista ja perheen palveluista, Suomessa on edelleen erittäin vahva maakuva koulutuksen osalta ja myös alueen koulutusmahdollisuuksia pidetään hyvinä, joten niitä voitaisiin tuoda esiin paremmin.
- Työelämän laadullisia tekijöitä arvostetaan ja niitä voitaisiin nostaa esiin myös markkinoitaessa maakunnan työpaikkoja.

- Muuttajilla on monenlaisia urasuunnitelmia. Tarvitaan parempaa uraohjausta ja yhteistä näkemystä siitä, että myös korkeakoulutettuja halutaan työllistää maakuntaan. Maakunnassa on luotava työllistymisen polkuja korkeakoulutetuille. Myös yritysten sisäisiä etenemis- ja urapolkuja on kehitettävä ja niihin on taattava pääsy myös maahanmuuttajataustaisille osaajille.
- Hetkellinen työvoimatarpeen tyydyttäminen ei riitä, sillä tulijat haluavat edetä ja etsiä uusia mahdollisuuksia. Maakunnan on tarjottava kiinnekohtia, mahdollisuuksia kiinnittyä ja luoda uraa alueella.
- Työssäkäyville on pystyttävä edelleen kehittämään erilaisia kielenoppimisen mahdollisuuksia, luotava kannusteita kielen oppimiselle ja avattava esimerkiksi yhteisöjen roolia suomen kielen arjen näyttämönä. Suomen kielen koulutuksen ohella on kiinnitettävä huomiota muihinkin arjen tilanteisiin, joissa kieltä voi oppia ja kerrata.
- Kansainvälisillä tutkinto-opiskelijoilla on paremmat ennakkotiedot alueesta, mutta onko välitetty kuva riittävän realistinen esimerkiksi suomen kielen taidon tai alueen työllistymismahdollisuuksien osalta?
- Opintoja/osaamista vastaavan työpaikan saaminen ilman suomen kielen taitoa on haastavaa, mutta olemmeko tämän osalta jäljessä esimerkiksi Keski-Euroopan maita, onkin toinen kysymys. Toisaalta yrityksillä on tässä varmasti myös erottautumisen paikka, sillä kielitaitovaatimuksiltaan joustavilla organisaatioilla on todennäköisesti enemmän valinnan varaa työntekijämarkkinoilla. Erottua toki voivat myös työntekijät, joiden työmarkkinat avautuvat eri tavalla, mikäli kielitaito on edes kohtalaisella tasolla.
- Maakunnan ja maakunnan kuntien on mietittävä, miten mahdollistetaan ukrainalaisten jääminen alueelle. Työllistymisen polkuja on kehitettävä ja kielitaidon kehittyminen varmistettava. Alueella asuu paljon lapsia, joiden kiinnittymistä koulun ja harrastusten kautta on tuettava.
- Pidempään alueella asuneet ovat kohdanneet ajan saatossa enemmän ennakkoluuloja. Myös asenneilmapiiri kaipaa vielä työstämistä, joskaan varsinaiseksi ongelmaksi rasismia koki kyselyn mukaan vain harva. Sekä pidempään että lyhyemmän aikaa maassa asuvien kohtaamia valtaväestöön kuuluvien kanssa tulee lisätä paitsi kielenoppimisen myös asenteiden muokkaamisen näkökulmasta.
- Maakunnalla on monia vahvuuksia, joita voitaisiin tuoda esiin rohkeammin ja synnyttää niistä ”diskursseja” ja mielikuvia, joilla voidaan vaikuttaa kansainvälisten osaajien muuttopäätöksiin.

6. YHTEENVETO, MITEN MAAKUNTA VOISI EROTTUA GLOBAALISSA OSAAJAKILVASSA

Etelä-Pohjanmaan maakunnalle on laadittu maahanmuutto-ohjelma vuonna 2022. Ohjelman visiona on, että maakunta on turvallinen koti maahanmuuttajille ja että maakunta, kunnat, oppilaitokset, yritykset ja järjestöt mahdollistavat sujuvan kotoutumisen, pysyvän työllistymisen ja hyvän elämän. Ohjelman päätavoitteeksi on kirjattu nettomuuton kaksinkertaistaminen vuoden 2019 tasosta, pitovoiman lisääminen, osaavan työvoiman saatavuus sekä maahanmuuttajien työllisyyden, koulutustason ja kokonaisuhyvinvoinnin lisääminen. Näitä tavoitteita edistetään neljällä eri teemalla:

1. Työllisyys
2. Koulutus
3. Terveys, hyvinvointi ja asuminen
4. Kaksisuuntainen kotoutuminen

Kyselyn vastaukset osoittivat, että visioksi asetettu ”turvallinen Etelä-Pohjanmaa” ei ole kovin kaukaa haettu vaan turvallisuuden tunne huokuu monellakin tapaa kyselyn tuloksista. Turvallinen asuinympäristö, luottamus toimiviin palveluihin, luottamus paikallisten ihmisten avuliaisuuteen ja ystävällisyyteen ovat asioita, jotka realisoituvat arjen kokonaisturvallisuutena. Vastaajien kohtalaisen hyvä usko tulevaisuuden työmahdollisuuksiin alueella sekä tunnustettu kielitaidon tarve luovat edellytykset rakentaa turvattua tulevaisuutta. Toisaalta osasta vastauksia kävi ilmi, että yhteisöön on vaikea integroitua ja syrjintääkin esiintyy, joskin harvemmin.

Vision saavuttaakseen kyselyn vastaukset vaativatkin maakuntaa paitsi kehittämään uutta, myös pohtimaan, kuinka säilytetään niitä rakenteita ja tekijöitä, jotka maahan muuttaneet nykyisellään pitävät turvallisuuden keskeisinä elementteinä. Näitä ovat kyselyn mukaan ainakin luottamus ihmisiin, fyysinen turvallisuus, positiiviset työllistymisodotukset sekä luotto palveluiden toimivuuteen.

6.1. Työllisyys

Vastausten perusteella maakunnan tarjoamiin työmahdollisuuksiin uskotaan varsin hyvin. Myös omaa osaamista vastaavaa työtä uskotaan löytyvän maakunnasta kohtalaisen hyvin. Työelämässä myös viihdytään ja reilua kohtelua työpaikalla osataan arvostaa korkealle. Toisaalta maakunnassa on merkittävä määrä maahan muuttaneita, jotka suunnittelevat muuttoa joko muualle Suomeen tai ulkomaille. Useimmiten syyksi mainitaan työmahdollisuudet sekä isompien paikkakuntien paremmat opiskelu- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet. Vastauksista välittyi, että työpaikka ratkaisee monessa tapauksessa asuinpaikan, ja kun alueeseen ollaan muuten vastausten perusteella tyytyväisiä, ei alueelle jäämistäkään suljeta pois, mikäli työtä löytyy.

Vastaukset osoittavat, että usein Suomeen on saavuttu yksin, mutta perhe on tullut perässä. Työn ohella maakunta tarjoaa vastausten perusteella erinomaiset mahdollisuudet perhe-elämälle. Työssä käyvien uraohjauksen parantaminen ja heidän ohjaamisensa työpaikalta kohti yhteisöjä voisi mahdollistaa parantamalla TNO-palveluiden saatavuutta. Perhe-elämään ja asumiseen liittyvää tietoa voitaisiin myös välittää tehokkaammin ja ennakkoidummin, mikäli työntekijöiden yksilölliset elämäntilanteen ja esimerkiksi perheenyhdistämisen mahdollisuudet tulisivat paremmin selvitetyiksi.

Vain 33 % työssäkäyvistä on tyytyväinen nykyiseen työtilanteeseensa, mikä lisää edelleen tarvetta uraneuvonnalle ja toisaalta pakottaa näkemään sen tosiseikan, että työvoimapula-alat eivät ole monenkaan muuttajan lopullinen tavoite, vaan välietappi. Tarvitaan jatkuvuutta ja ”jatkuvan kehittämisen mallia”, jossa urapolut mahdollistuvat, mutta osaajia riittää myös työvoimapula-aloille.

Kyselyn vastaukset osoittivat, että osa maahan muuttaneista kokee työllistymisen helppona ja osa vaikeana. Kuten maahanmuutto-ohjelmassa on mainittu, on maahanmuuttajien joukko heterogeeninen ja työllistymisen ongelma koskettaa vain osaa maahanmuuttajista. Myös yrittämisen mahdollisuuksia tulee jatkossa tuoda paremmin esille yhtenä työllistymisen vaihtoehtona.

Osaajille on pystyttävä tarjoamaan paljon nykyistä enemmän ennakkotietoa alueesta ja alueen työpaikoista ja työympäristön todellisuudesta. Mielikuva esimerkiksi hitsaustyöstä vaihtelee merkittävästi eri maissa ja näistäkin vastauksista kävi ilmi, että työolosuhteet ovat yllättäneet positiivisesti. Nämä ovat tekijöitä, joilla voimme erottua. Kyselyn vastauksista näkyy, että pystymme myös lunastamaan positiiviset ennako-odotukset ja lupaukset. Maakunnalla on mahdollisuus luoda positiivisia, kilpailevia diskursseja ja mielikuvia, joilla maakunnan vahvuudet saadaan välitettyä myös uusille kansainvälisille asukkaille.

6.2. Koulutus

Kyselyyn vastanneista huomattavalla osalla oli korkeakoulututkinto ja haluja opiskella edelleen. Vaikka alueen koulutusmahdollisuuksia pidettiin hyvänä, tunnistettiin kuitenkin, että yliopisto-opintoja varten on muutettava muualle. Merkittävän suuri osa kansainvälisistä tutkinto-opiskelijoista suunnitteli poismuuttoa alueelta ja tilastojen valossa noin 60 % korkeakoulututkinnon suorittaneista on edelleen Etelä-Pohjanmaalla vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen (Etelä-Pohjanmaan liitto 2022, 6).

Kielitaidon merkitys tunnistettiin vastauksissa laajasti ja kielitaidolla arveltiin olevan keskeinen merkitys oman työllistymisen kannalta ja edelleen, oma työllistyminen nähtiin alueelle asettautumisen edellytyksenä. Kielikoulutuksen tarve tunnistettiin vastauksissa aivan kuten se on kirjattu myös osaksi maakunnan maahanmuutto-ohjelmaa. Työssäkävien kieliopintoihin pitää jatkossakin pyrkiä etsimään ratkaisuja.

Jatkokouluttautumiseen liittyviä suunnitelmia oli valtaosalla tällä hetkellä opiskelevista. Kiinnostusta näyttäisi olevan erityisesti sote-alan ja teknisten alojen jatko-opintovaihtoehdoille, mutta monista vastauksista näkyi kielitaidon kehittämisen olevan ensisijainen suunnitelma.

Kielitaitokysymys on merkittävä etenkin kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden vastaajaryhmässä, mutta muidenkin. Muuttosyyinä voi olla mahdollisuus puhua englantia tai kansainvälisempi tunnelma, mutta toisaalta on syytä huomata, että alueen työmahdollisuuksia pidetään kuitenkin melko hyvinä. Vastauksista välittyy, että kielitaitoa pidetään joissain määrin periaatteellisena kysymyksenä, johon pragmaattisen ratkaisun löytäminen nähdään mahdottomana. On tärkeää kannustaa yrityksiä ja yhteisöä kansainvälistymään, mutta samalla on syytä huomata, että hyvä arki rakentuu arjen kohtaamisissa, joista useat edellyttävät ainakin auttavaa suomea.

6.3. Terveys, hyvinvointi ja asuminen

”Terveysteen, hyvinvointiin ja asumiseen liittyvät palvelut ovat osa sujuvaa arkea ja kotoutumista. Etelä-Pohjanmaalla on haasteita esimerkiksi palvelujen saavutettavuudessa muilla kuin kotimaisilla kielillä. Asiointi ja palvelujen käyttö edellyttää myös liikkumista asuinpaikan ja palvelupisteiden välillä, eikä kaikilla maahanmuuttajilla ole liikkumiseen yhtäläisiä mahdollisuuksia.” Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelma (2022)

Kyselyn vastauksista välittyy, että palveluihin ollaan hyvinkin tyytyväisiä, mutta esimerkiksi maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden rooli ei ole alueen maahan muuttaneille riittävän selkeä ja palvelu saavutettava. Liikenneyhteydet keräävät myös kritiikkiä, joskaan eivät siinä määrin kuin yleensä oletetaan. Yhteisöihin pääsyn esteeksi koetaan varmasti myös kielitaito tai mahdollisuus harrastaa omalla kielellään, mutta yleisesti ottaen vastaajat olivat löytäneet melko hyvin harrastuksiin.

Asumisen mahdollisuuksien tuominen paremmin esille voisi vastausten perusteella olla järkevää, sillä alueella on paljon kohtuuhintaisia omakotitaloja. Asumisen ja palveluihin ohjauksen näkökulmasta keskiössä on ohjaus- ja neuvontapalvelut ja niiden kehittäminen. Työssä käyvät pitää pystyä ohjaamaan työpaikalta arjen yhteisöihin ja toisaalta myös alueen palvelut ja mahdollisuudet tehtävä aiempaa paremmin näkyviksi. On keskeistä lisätä yrittäjien ja muiden työnantajien tietoisuutta ohjaus- ja neuvontapalveluiden olemassaolosta sekä tarjota työnantajille konkreettisia välineitä ohjata vastasaapuneet työntekijät ohjaus- ja neuvontapalveluihin. Parhaimmillaan tämä säästää myös työnantajan aikaa ja resursseja.

Maahanmuutto-ohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi on otettu perheiden kotoutumisen tukeminen ja vastaustenkin perusteella alue sopii hyvin perheille. Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden roolin terävöittäminen voisi lisätä mahdollisuuksia ennakoita esimerkiksi perheenyhdistämishaluja sekä ohjata perheenjäsenet tehokkaasti ja viivytyksettä kuntapalveluihin. Mikäli työnantajat saataisiin paremmin tietoisiksi ohjaus- ja neuvontapalveluista, voitaisiin asioita myös ennakoita ja siten mahdollistaa koko perheen muuttaminen heti alusta saakka.

6.4. Kaksisuuntainen kotoutuminen

Maahan muuttaneen kotoutuminen ei tapahdu ilman vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Viranomaiset tarjoavat palveluita kotoutumisen edistämiseksi, mutta myös paikallisten yhteisöjen ja ihmisten on oltava vastaanottavia ja mahdollistettava kotoutujalle arkisia kohtaamisia ja vuorovaikutusta. Tätä kokonaisuutta kutsutaan yleisesti kaksisuuntaiseksi kotoutumiseksi.

Vastausten perusteella alueella on kompetenssia vastaanottaa tulijat, sillä valtaosa vastaajista kokee olleensa tervetullut ja 77 % kokee kuuluvutta alueelle tai kotoutuneensa. Vastaukset ovat jokseenkin ristiriidassa maahanmuutto-ohjelmassa esitetyn ”Etelä-Pohjanmaa ei lähtökohtaisesti näyttäyty muualle Suomeen avoimena ja suvaitsevana maakuntana”. Maahan muuttaneiden arjen kokemukset ovat vain harvassa tapauksissa huonoja ja verrattain suurella määrällä on suomalaisia ystäviä.

Toisaalta suomalaisessa arjessa merkittävää roolia näyttelevä yhdistystoiminta ei konseptina avaudu maahanmuuttajille ja on selvää, että paikallisten yhteisöjen on tultava uusia tulijoita vastaan ja toisaalta neuvontaa tehostamalla on varmistettava, ettei osallistuminen jää tapahtumatta ainakaan tiedonpuutteen takia. Myös yhteisöjen valmiuksia ja työkaluja houkutella maahan muuttaneista uusia jäseniä, tulee kehittää.

Yhteisön löytäminen, verkostojen vahvistaminen ja arjen toimivuus vaikuttavat eittämättä siihen, halutaanko alueelle jäädä. Vastauksissa ilmeni, että kysyntää monenlaiselle toiminnalle on olemassa, mutta löytävätkö potentiaaliset osallistujat toimintaan, on aiheellinen kysymys, olipa kyse sitten maahanmuuttajasta tai valtaväestöön kuuluvasta.

Lähteet

Etelä-Pohjanmaan liitto (2022). Etelä-Pohjanmaan maahanmuutto-ohjelma. Saatavissa: https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2022/10/B_104_Etela-Pohjanmaan_maahanmuutto-ohjelma.pdf

TEM (2023). Työllisyyskatsaus. Saatavissa: <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ssid=230417073137757&ely=16&lang=FI&top=0>

Tilastokeskus (2020). Maahanmuuttajataustainen väestö maakunnittain 1990–2019. Saatavissa: https://pxdata.stat.fi/explorer/Maahanmuuttajat_2020/maakuntakartta.html

Tilastokeskus (2021). Väestöennuste 2021. Saatavissa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaenn/

Tilastokeskus (2023) Syntymäperä ja taustamaa ikäryhmän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990–2022. Saatavissa: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/